

Qaz təchizatı sisteminə dair

QAYDALAR

1. Ümumi müddəalar

1.1. Bu Qaydalar “Qaz təchizatı haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 8 iyul tarixli 233-VIIQ nömrəli Qanununun (bundan sonra – Qanun) 1.1.11-ci maddəsinə uyğun olaraq hazırlanmışdır və qaz təchizatı sektorunda icazə şərtlərini, habelə qaz təchizatı sisteminin planlaşdırılması, inkişafı, tikintisi, quraşdırılması, istismarı, dispetçer idarəetməsi və informasiya texnologiyaları idarəetmə sistemlərinin təşkili, qəzaların qarşısının alınması və aradan qaldırılması, qaz şəbəkələrinə qoşulma və balanslaşdırma ilə bağlı qaz təchizatı subyektləri, həmçinin həmin subyektlərlə istehlakçılar arasındakı qarşılıqlı münasibətlərin texniki aspektlərini tənzimləyir.

1.2. Bu Qaydalar qaz təchizatı subyektlərinə, istehlakçılara, dövlət orqanlarına (qurumlarına), o cümlədən Tənzimləyiciyə şamil olunur.

1.3. Bu Qaydalarda qeyd edilən və “Texniki tənzimləmənin şamil olduğu malların siyahısı”nın təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2025-ci il 6 mart tarixli 61 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş siyahıda qeyd edilən qaz qurğuları və avadanlıqları “Texniki tənzimləmə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq texniki rəqlamentlərin tələblərinə cavab verməli və uyğunluğu qiymətləndirilməlidir.

1.4. Bu Qaydaların məqsədləri üçün aşağıdakı əsas anlayışlardan istifadə edilir:

1.4.1. **kompresor stansiyası** – qazın hasilatı, nəqli, saxlanması və emalı zamanı qaz kəmərinə təzyiqin yaradılması və saxlanması üçün nəzərdə tutulan obyekt;

1.4.2. **fövqəladə hallar** – qaz sızmaları, partlayış təhlükəsi, texnogen qəzalar, təbii fəlakətlər və qaz təchizatı sisteminin normal fəaliyyətinə ciddi təhlükə yaradan digər hallar;

1.4.3. **magistral qaz kəməri** – qazın nəqli üçün nəql şəbəkəsinə, qəbul məntəqələrindən istehlakçılara, qazpaylayıcı şəbəkəyə (qaz kəmərinə) və ya qazın digər nəql növünə təhvil məntəqələrinə qədər nəzərdə tutulmuş, istismar və idarəetmə məqsədilə istifadə olunan bina və qurğulardan, konstruktiv və texnoloji baxımdan qarşılıqlı əlaqəli obyektlərdən ibarət olan vahid texnoloji-istehsalat kompleksi;

1.4.4. **qazpaylayıcı stansiya** – qazın istehlakçılara verilməsindən əvvəl istismar parametrlərinin tənzimlənməsi və təmin edilməsi üçün nəzərdə tutulan magistral qaz kəməri obyekt;

1.4.5. **diaqnostika** – qaz təchizatı obyektinin texniki vəziyyətinin müəyyən edilməsi;

1.4.6. **balans mənsubiyyəti sərhədi** – qazın çatdırılma məntəqəsində qaz təchizatı subyektləri, habelə sistem operatoru və istehlakçı arasında qaz təchizatı sisteminin balans mənsubiyyətini müəyyənləşdirən ayırma nöqtəsi;

1.4.7. **yeraltı qaz anbarı** – qazın tükənmiş qaz yataqlarında, sulu laylarda və ya duz mağaralarında saxlanması üçün xüsusi obyekt;

1.4.8. **qaz sayğacı** – qazın həcmi ölçmək, yadda saxlamaq və göstərmək üçün istifadə olunan ölçmə vasitəsi;

1.4.9. **qeyri-balans** – qaz təchizatı subyektlərinin qaz təchizatı sisteminə verdikləri və ya sistemdən götürdükleri qazın həcmi ilə həmin subyektlərin qaz bazarında götürdükleri öhdəliklər arasındakı fərq;

1.4.10. **texniki nəzarət** – istehsalat obyektlərində və təhlükə potensialı obyektlərdə işlərin layihə-smeta sənədlərinə, qüvvədə olan texniki normativ-hüquqi aktların, standartların tələblərinə, habelə fəaliyyət üçün verilmiş icazə şərtlərinə uyğun aparılmasına, görülən işlərin keyfiyyətinə, təhlükəsizlik normalarına riayət olunmasına müntəzəm nəzarətin həyata keçirilməsi;

1.4.11. **dispetçer idarəetməsi** – real vaxt rejimində qaz təchizatı sisteminin fasiləsiz və səmərəli işləməsini təmin etmək üçün mərkəzdən nəzarət və koordinasiya prosesi;

1.4.12. **qəza halı** – qaz təchizatı sisteminə qaz sızması, yanğı, partlayış və ya digər fəvqəladə hadisə nəticəsində insanların sağlamlığı, həyatı və əmlakı üçün təhlükə yaradan vəziyyət;

1.4.13. **hadisə** – təhlükə potensialı obyektlərdə tətbiq olunan texniki qurğuların dayanması, yaxud nasazlığı, texnoloji rejim prosesindən kənara çıxma, eləcə də istehsal obyektində işlərin aparılması qaydalarını müəyyənləşdirən normativ texniki sənədlərin tələblərinin pozulması;

1.4.14. **sifarişçi** – qaz şəbəkələrinə qoşulması və ya qaz həcmi dəyişdirilməsi nəzərdə tutulan tikinti obyektinə və ya tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) torpaq sahəsinə mülkiyyət və ya digər əşya hüququ əsasında sahiblik edən şəxs;

1.4.15. **xidmət nöqtələri** – kiçik və orta biznes evləri (KOB evləri), “ASAN Kommunal” mərkəzləri (“ASAN Kommunal” mərkəzləri yaradılmayan regionlarda – bu mərkəzlər yaradılanadək “ASAN xidmət” mərkəzləri);

1.4.16. **qoşulma xidmətinə görə ödəniş** – tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulmasına (fiziki və ya texnoloji) görə Tənzimləyicinin müəyyən etdiyi məbləğ;

1.4.17. **qoşulma aktı** – sifarişçinin tikinti obyektinin qaz şəbəkələrinə fiziki qoşulmasını təsdiq edən sənəd;

1.4.18. **qoşulma müqaviləsi** – tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması şərtlərini özündə əks etdirən müqavilə;

1.4.19. **qaz təchizatı layihəsi** – tikinti obyektindən qaz şəbəkələrinin qoşulma nöqtəsinədək qaz xətlərinin (məişət qaz qurğularını istifadə edən məişət istehlakçılara münasibətdə həmçinin tikinti obyektinin daxili qaz xətlərinin) tikintisinə (çəkilməsinə) və ya qaz həcmi dəyişdirilməsinə dair layihə sənədləri;

1.4.20. **ağıllı sayğac** – istehlak olunan enerjinin miqdarını və dəyərini zamana görə ölçən, məlumatların müasir informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadə etməklə, təchizatçılara və istehlakçılara çatdırılmasını təmin edən müasir ölçmə cihazı.

1.5. Bu Qaydalarda istifadə olunan digər anlayışlar Azərbaycan Respublikasının normativ hüquqi aktları ilə müəyyən edilmiş mənalara ifadə edir.

2. Qaz təchizatı sektorunda icazə şərtləri

2.1. Qanunda nəzərdə tutulan icazələrin verilməsinə görə "Dövlət rüsumu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş məbləğdə dövlət rüsumu ödənilir.

2.2. Qazın nəqli, paylanması və saxlanması icazə hüquqi şəxslərə, sənaye qaz qurğusunun istismarına icazə isə hüquqi və ya fiziki şəxslərə verilir.

2.3. Qanunun 6.1.1-ci, 6.1.2-ci və 6.1.4-cü maddələrində nəzərdə tutulan icazələrin şərtləri aşağıdakılardır:

2.3.1. icazə tələb olunan hərəkəti həyata keçirmək üçün şəxsin mülkiyyətində və ya istifadəsində müvafiq olaraq qazın nəqli şəbəkəsi, qazpaylayıcı şəbəkə və ya qazın saxlanması üçün obyekt olmalı;

2.3.2. icazə tələb olunan hərəkəti həyata keçirmək üçün şəxs qaz təchizatı sahəsində və texniki sahələrdə müvafiq ixtisaslı kadrlara malik olmalı;

2.3.3. icazə tələb olunan hərəkət qaz təchizatı sektorunu tənzimləyən normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş texniki, hüquqi və iqtisadi tələblərə cavab verməli;

2.3.4. qaz nəqli sistem operatoru Qanunun 9.2-ci maddəsinin, qazın saxlanması sistem operatoru Qanunun 10.2-ci maddəsinin və qazpaylayıcı sistem operatoru Qanunun 11.2-ci maddəsinin tələblərinə əməl etməli.

2.4. Qanunun 6.1.1-ci, 6.1.2-ci və 6.1.4-cü maddələrində nəzərdə tutulan icazələrin alınması üçün ərizəyə "Lisensiyalar və icazələr haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 18.2-ci maddəsində göstərilən sənədlərlə yanaşı, aşağıdakı sənədlər də əlavə olunur:

2.4.1. hüquqi şəxs əvvəlki ildə fəaliyyət göstərdiyi halda son bir il üzrə maliyyə hesabatı, yaxud bank hesabından çıxarış;

2.4.2. balans mənsubiyyəti və kommersiya uçotu qurğularının quraşdırıldığı nöqtələr göstərilməklə, icazə tələb olunan hərəkətin həyata keçirildiyi obyektin sxemi, sistem operatoru tərəfindən isə həmçinin qaz şəbəkələrinin sxemi;

2.4.3. hüquqi şəxsin nizamnaməsinin (xarici hüquqi şəxsin filialının və ya nümayəndəliyinin əsasnaməsinin) notarial qaydada təsdiq edilmiş surəti, hüquqi şəxsin təsisçiləri (iştirakçıları), müşahidə şurası (direktorlar şurası) və icra orqanının üzvləri (təkbəşçi icra orqanı) barədə məlumatlar, habelə olduğu halda təsis müqavilələri və kənar (etibarnaməli) idarəçilik müqavilələrinin notarial qaydada təsdiq edilmiş surətləri.

2.5. Qanunun 6.1.3-cü maddəsində nəzərdə tutulan icazənin alınması üçün ərizəyə "Lisensiyalar və icazələr haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 18.2-ci maddəsində göstərilən sənədlərlə yanaşı aşağıdakı sənədlər də əlavə olunur:

2.5.1. müvafiq sistem operatorunun verdiyi texniki şərt;

2.5.2. müvafiq sistem operatoru ilə razılaşdırılmış qaz təchizatı layihəsi;

2.5.3. tikinti-quraşdırma işlərini aparmış şəxslə sifarişçi arasında təhvil-təslim aktı;

2.5.4. buraxılış-sazlama və rejim-sazlama işlərinin yekununa dair akt;

2.5.5. quraşdırılmış sənaye qaz qurğularının texniki pasportları;

2.5.6. qaz sayğacının quraşdırılması aktı.

2.6. Ərizəyə əlavə edilməli olan sənədlərin və ya məlumatların Elektron Hökumət İnformasiya Sistemi vasitəsilə müvafiq dövlət orqanından (qurumundan) əldə edilməsi mümkün olduqda, həmin sənədlər və ya məlumatlar ərizəçidən tələb edilmir. Belə sənədlərin və ya məlumatların Elektron Hökumət İnformasiya Sistemi vasitəsilə əldə edilməsi mümkün olmadığı hallarda onların təqdim edilməsi ərizəçinin razılığı ilə sorğu əsasında müvafiq dövlət orqanından (qurumundan) tələb olunur və ya ərizəçi tərəfindən təmin edilir. Həmin sənədlər "İnzibati icraat haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 32.4-cü maddəsinə uyğun olaraq kağız daşıyıcıda və ya elektron sənəd formasında təqdim edilə bilər.

3. Qaz təchizatı sisteminin planlaşdırılması və onun prinsipləri

3.1. Qaz təchizatı sisteminin inkişafı aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:

3.1.1. qaz təchizatının təhlükəsizliyi və etibarlılığı;

3.1.2. texnoloji səmərəlilik və enerji effektivliyi;

3.1.3. iqtisadi əsaslandırma və investisiya məqsədəuyğunluğu;

3.1.4. ətraf mühitin mühafizəsi və dayanıqlı inkişaf;

3.1.5. qaz təchizatı bazarında rəqabətin təşviqi və şəffaflığın təmin edilməsi.

3.2. Qazpaylayıcı sistem operatoru və qaz nəqli sistem operatoru öz səlahiyyətləri çərçivəsində qaz təchizatı sisteminin inkişafına dair qısamüddətli və onillik inkişaf planları hazırlamalı, bu planlarda mövcud və perspektiv istehlak həcmələrini, texniki imkanları və sistemin gücünü nəzərə almalıdır.

3.3. İnkişaf planları hazırlanarkən yaşayış məskənlərinin ərazi planlaşdırma sənədləri, regionların sosial-iqtisadi inkişaf proqramları, infrastruktur layihələri, habelə yeni yaşayış və istehsal zonalarının formalaşdırılması nəzərə alınmalıdır.

3.4. Qaz təchizatı sisteminin layihələndirilməsi və tikintisi üzrə tədbirlərin maliyyələşdirilməsi müvafiq sistem operatorunun inkişaf planına uyğun olaraq, Tənzimləyici tərəfindən təsdiq edilmiş qazın nəqli, saxlanması və paylanması xidmətləri üçün tariflərdə nəzərdə tutulmuş vəsaitlər, eləcə də qanunvericiliklə qadağan olunmayan digər maliyyə mənbələri hesabına təmin edilir.

3.5. Hər hansı bina, qurğu, yol, körpü və digər infrastruktur obyektlərinin tikintisi qaz təchizatı sisteminin (və ya onların tərkib hissələrinin) köçürülməsini tələb etdiyi halda, qaz təchizatı obyektlərinin köçürülməsi ilə bağlı bütün işlər və əlaqəli xidmətlər sifarişçi və ya sistem operatoru tərəfindən sifarişçinin vəsaiti hesabına həyata keçirilir. Köçürülmə işləri şəhərsalma və tikintiyə dair normativ sənədlər, sistem operatoru tərəfindən verilmiş texniki şərtlər, həmçinin razılaşdırılmış layihə sənədləri əsasında icra olunmalıdır.

4. İnfrastrukturun genişləndirilməsi və modernləşdirilməsi tələbləri

4.1. Qaz təchizatı sisteminin infrastrukturunu tələbatın artımı, sistemin etibarlılığının artırılması və texniki itkilərin azaldılması məqsədilə mərhələli şəkildə genişləndirilməli və modernləşdirilməlidir.

4.2. İnfrastrukturun genişləndirilməsi və modernləşdirilməsi aşağıdakı hallarda həyata keçirilir:

4.2.1. yeni istehlakçının tikinti obyektinin qaz şəbəkələrinə qoşulması zərurəti yarandıqda;

4.2.2. mövcud qaz kəmərlərinin və qurğularının istismar müddəti başa çatdıqda və ya onlar texniki cəhətdən yararsız vəziyyətə düşdükdə;

4.2.3. qaz təchizatının təhlükəsizliyinin və etibarlılığının artırılması zərurəti yarandıqda;

4.2.4. dövlət proqramları ilə müəyyən edilmiş tədbirlər həyata keçirildikdə;

4.2.5. qaz itkilərinin azaldılması və enerji səmərəliliyinin artırılması tələb olunduqda.

4.3. Qaz təchizatı sisteminin genişləndirilməsi və modernləşdirilməsi zamanı tətbiq edilən texniki həllər qaz təchizatı sahəsini tənzimləyən texniki normativ hüquqi aktlara, standartlaşdırma üzrə dövlət fonduna daxil edilmiş normativ sənədlərə və texniki təhlükəsizlik tələblərinə uyğun olmalıdır.

4.4. Sistem operatoru infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi zamanı avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemlərinin, məsafədən idarəetmə və monitoring vasitələrinin, habelə müasir ölçmə və uçot texnologiyalarının tətbiqinə üstünlük verməlidir.

5. Qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti onillik plan və təsdiqi

5.1. Qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti onillik plan:

5.1.1. növbəti onillik dövrü əhatə edir;

5.1.2. hər 2 ildən bir yenilənir;

5.1.3. qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı və istismarının planlaşdırılması məqsədilə hazırlanır;

5.1.4. qaza onillik tələbat proqnozu və qazın nəqli şəbəkəsinə qoşulan qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti onillik planlar əsasında tərtib olunur;

5.1.5. qazın nəqli şəbəkəsi istifadəçilərin inkişafının planlaşdırılması üçün istifadə edilir.

5.2. Qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti onillik planda aşağıdakılar nəzərə alınır:

5.2.1. qazın mövcud nəqli imkanları;

5.2.2. qaza tələbat proqnozu;

5.2.3. infrastrukturun genişləndirilməsi və modernləşdirilməsi perspektivi;

5.2.4. qazın nəqli şəbəkəsindəki texniki itkilər;

5.2.5. qazın mövcud və proqnozlaşdırılan idxal həcmi;

5.2.6. rəqəmsallaşma və idarəetmə sistemləri;

5.2.7. əməliyyat təhlükəsizliyinin artırılması tələbi.

5.3. Qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti onillik plan aşağıdakı qaydada təsdiq olunur:

5.3.1. qaz nəqli sistemi operatoru tərəfindən hər il qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti onillik plan 1 fevral tarixindən gec olmayaraq hazırlanıb razılaşdırılması üçün Tənzimləyiciyə təqdim edilir;

5.3.2. Tənzimləyici tərəfindən 15 (on beş) gün ərzində onlara rəy və ya təkliflər bildirilir, yaxud təsdiqinə razılıq verilir;

5.3.3. Tənzimləyici tərəfindən verilən rəy və ya təkliflər nəzərə alınmaqla qaz nəqli sistemi operatoru tərəfindən inkişaf planı 15 (on beş) gün ərzində yenidən işlənilib Tənzimləyici ilə razılaşdırılır;

5.3.4. razılaşdırılmıř layihə sənədləri qaz nəqli sistemi operatoru tərəfindən 15 mart tarixindən gec olmayaraq təsdiq edilib Tənzimləyiciyə və Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyinə təqdim edilir, eyni zamanda mətni qaz nəqli sistemi operatoru tərəfindən öz internet səhifəsində dərc etdirilir.

6. Qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti qısamüddətli plan

6.1. Qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti qısamüddətli plan:

6.1.1. növbəti 1 ili aylar üzrə və sonrakı 3 illik dövrü illər üzrə əhatə edir;

6.1.2. hər il yenilənir;

6.1.3. qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı və istismarının planlaşdırılması məqsədilə hazırlanır;

6.1.4. qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti onillik plan və qaza onillik tələbat proqnozu əsasında tərtib olunur.

6.2. Qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti qısamüddətli plan aşağıdakı qaydada təsdiq olunur:

6.2.1. qaz nəqli sistem operatoru tərəfindən hər il 15 aprel tarixinədək hazırlanıb razılaşdırılması üçün Tənzimləyiciyə təqdim edilir;

6.2.2. Tənzimləyici tərəfindən 15 (on beş) gün ərzində ona rəy və ya təkliflər bildirilir, yaxud təsdiqinə razılıq verilir;

6.2.3. Tənzimləyici tərəfindən rəy və ya təkliflər verildikdə onlar nəzərə alınmaqla qaz nəqli sistem operatoru tərəfindən 15 (on beş) gün ərzində yenidən işlənilib 1 iyun tarixinə qədər tərəflər arasında razılaşdırılır;

6.2.4. razılaşdırılmıř layihə sənədləri qaz nəqli sistem operatoru tərəfindən 15 iyun tarixindən gec olmayaraq təsdiq edilib Tənzimləyiciyə və Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyinə təqdim edilir.

7. Qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti planların icrası barədə hesabat

7.1. Qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti onillik plan və qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti qısamüddətli planın icrası ilə bağlı hər növbəti ilin 1 aprel tarixindən gec olmayaraq ötən il üçün qaz nəqli sistemi operatoru tərəfindən qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti planların icrası barədə hesabat Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyinə və Tənzimləyiciyə təqdim edilir.

7.2. Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi və Tənzimləyici qazın nəqli şəbəkəsinin inkişafı planlarının icrası barədə hesabatı aldıqdan 30 (otuz) gün müddətində həmin hesabatı dair rəy və təkliflərini qaz nəqli sistemi operatoruna təqdim edir.

8. Qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti onillik plan və təsdiqi

8.1. Qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti onillik plan:

8.1.1. növbəti onillik dövrü əhatə edir;

8.1.2. hər 2 ildən bir yenilənir;

8.1.3. qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı və istismarının planlaşdırılması məqsədilə hazırlanır;

8.1.4. qaza onillik tələbat proqnozu əsasında tərtib olunur;

8.1.5. qazpaylayıcı şəbəkə istifadəçilərinin inkişafının planlaşdırılması üçün istifadə edilir.

8.2. Qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti onillik planda aşağıdakılar nəzərə alınır:

8.2.1. qazın mövcud paylanma imkanları;

8.2.2. qaza tələbat proqnozu;

8.2.3. infrastrukturun genişləndirilməsi və modernləşdirilməsi;

8.2.4. qazpaylayıcı şəbəkədə texniki itkilər;

8.2.5. rəqəmsallaşma və idarəetmə sistemləri;

8.2.6. əməliyyat təhlükəsizliyinin artırılması tələbi.

8.3. Qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti onillik plan aşağıdakı qaydada təsdiq olunur:

8.3.1. qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən hər il qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti onillik plan 1 fevral tarixindən gec olmayaraq hazırlanıb razılaşdırılması üçün Tənzimləyiciyə təqdim edilir;

8.3.2. Tənzimləyici tərəfindən 15 (on beş) gün ərzində onlara rəy və ya təkliflər bildirilir, yaxud təsdiqinə razılıq verilir;

8.3.3. Tənzimləyici tərəfindən verilən rəy və ya təkliflər nəzərə alınmaqla qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən 15 (on beş) gün ərzində yenidən işlənib Tənzimləyici ilə razılaşdırılır;

8.3.4. razılaşdırılmış layihə sənədləri qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən 15 mart tarixindən gec olmayaraq təsdiq edilib Tənzimləyiciyə və Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyinə təqdim edilir, eyni zamanda mətni qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən öz internet sahifəsində dərc etdirilir.

9. Qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti qısamüddətli plan

9.1. Qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti qısamüddətli plan:

9.1.1. növbəti 1 ili aylar üzrə və sonrakı 3 illik dövrü illər üzrə əhatə edir;

9.1.2. hər il yenilənir;

9.1.3. qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı və istismarının planlaşdırılması məqsədilə hazırlanır;

9.1.4. qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti onillik plan və qaza on illik tələbat proqnozu əsasında tərtib olunur.

9.2. Qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti qısamüddətli plan aşağıdakı qaydada təsdiq olunur:

9.2.1. qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən hər il 15 aprel tarixinədək hazırlanıb razılaşdırılması üçün Tənzimləyiciyə təqdim edilir;

9.2.2. Tənzimləyici tərəfindən 15 (on beş) gün ərzində ona rəy və ya təkliflər bildirilir, yaxud təsdiqinə razılıq verilir;

9.2.3. Tənzimləyici tərəfindən rəy və ya təkliflər verildikdə onlar nəzərə alınmaqla qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən 15 (on beş) gün ərzində yenidən işlənib, 1 iyun tarixinə qədər tərəflər arasında razılaşdırılır;

9.2.4. razılaşdırılmış layihə sənədləri qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən 15 iyun tarixindən gec olmayaraq təsdiq edilib Tənzimləyiciyə və Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyinə təqdim edilir.

10. Qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı planlarının icrası barədə hesabat və məlumatlar

10.1. Qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti onillik plan və qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı üzrə növbəti qısamüddətli planın icrası ilə bağlı hər növbəti ilin 1 aprel tarixindən gec olmayaraq ötən il üçün qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən qazpaylayıcı şəbəkəsinin inkişafı üzrə növbəti planların icrası barədə hesabat Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyinə və Tənzimləyiciyə təqdim edilir.

10.2. Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi və Tənzimləyici qazpaylayıcı şəbəkənin inkişafı planlarının icrası barədə hesabatı aldıqdan 30 (otuz) gün müddətində həmin hesabata dair rəy və təkliflərini qazpaylayıcı sistem operatoruna təqdim edir.

11. Tikinti işləri

11.1. Qaz təchizatı sisteminin tikintisi (o cümlədən tikinti işlərinin layihələndirilməsi) Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsi, Qanun, "Texniki təhlükəsizlik haqqında", "Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında", "Yerin təki haqqında", "Xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektləri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunlarına, o cümlədən texniki normativ hüquqi aktlara uyğun olaraq həyata keçirilir.

11.2. Qaz təchizatı obyektlərinin tikintisi, genişləndirilməsi və yenidən qurulması məqsədilə torpaq sahələri üzərində hüquqlar Azərbaycan Respublikası Torpaq Məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

11.3. Qaz təchizatı sektorunda dövlət ehtiyacları üçün torpaqların alınması "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən həyata keçirilir.

11.4. Qaz təchizatı obyektinin tikintisi, genişləndirilməsi və ya yenidən qurulmasında icra olunan işlər şəhərsalma və tikintiyə dair normativ sənədlərin, texniki keyfiyyət və mühafizə zonalarının tələblərinə uyğun aparılmalıdır.

11.5. Sifarişçi bu Qaydaların 11.4-cü bəndi ilə müəyyən olunmuş işlərin həyata keçirilməsi üçün şəraitin və sistem operatorunun nümayəndələrinə obyektə giriş imkanının yaradılmasını, tələb olunan sənəd və məlumatların təqdim edilməsini təmin etməlidir.

12. Tikinti işlərinə hazırlıq mərhələsi

12.1. Hər hansı bir qaz təchizatı obyektinin tikintisi (tikinti, yenidənqurma, genişləndirmə, texniki yeniləşdirmə) haqqında qərarı sifarişçi qəbul edir.

12.2. Bu Qaydaların 12.1-ci bəndində göstərilən qərar obyektin tikintisinə sərf ediləcək vəsaitdən asılı olaraq aşağıdakı kimi tərtib edilir:

12.2.1. dövlət vəsaiti hesabına tikiləcək obyektlər üçün dövlət vəsaitini sərf etmək hüququ olan mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları, dövlət mülkiyyətində olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslər və publik hüquqi şəxslər tərəfindən onların əsasnamələrində və nizamnamələrində nəzərdə tutulmuş qaydada;

12.2.2. bələdiyyələrin vəsaiti hesabına tikiləcək obyektlər üçün bələdiyyələrin nizamnamələrində nəzərdə tutulmuş qaydada;

12.2.3. bu Qaydaların 12.2.1-ci və 12.2.2-ci yarımbəndlərindən başqa hüquqi şəxslərin vəsaitləri hesabına tikiləcək obyektlər üçün həmin hüquqi şəxslərin nizamnamələrində nəzərdə tutulmuş qaydada;

12.2.4. şəxsi mülkiyyət hesabına tikiləcək obyektlər üçün mülkiyyət sahibləri tərəfindən qanunvericiliyə uyğun qaydada.

12.3. Dövlət vəsaiti hesabına obyektin tikintisi üçün dövlət tərəfindən verilən qərar əsas hesab edilir. Bu halda həmin qərarla sifarişçi təyin edilir.

12.4. Obyektin tikintisi haqqında qərar qəbul edilməzdən əvvəl və ya qərar qəbul edildikdən sonra sifarişçi tikiləcək obyektin əsas texniki və iqtisadi göstəricilərini müəyyənləşdirmək üçün layihələndirmədən əvvəl araşdırmalar aparır. Təqribi hesablamalar əsasında aparılan bu araşdırmalar nəticəsində obyektin təyinatı, istehsalat və hündəsi parametrləri, suya, elektrik enerjisinə və istiliyə tələbatı, istehsalat və məişət tullantılarının həcmi və parametrləri, mühəndis və nəqliyyat kommunikasiyalarına qoşulma ehtiyacı, tikinti meydançasının ölçüləri və sifarişçini maraqlandıracaq digər texniki və iqtisadi göstəricilərin ilkin dəyərləri müəyyən edilir.

12.5. Obyektin tikintisi üçün torpaq sahəsinin ayrılması torpaq qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada aparılır.

13. Layihələndirilmə mərhələsi

13.1. Tikinti obyektlərinin tikintisi üçün layihə sənədlərinin hazırlanması təsdiq edilmiş texniki-iqtisadi əsaslandırma (bundan sonra – TİƏ) əsasında həyata keçirilir. Layihə sənədlərində TİƏ-də qəbul edilən qərarlar ətraflı şəkildə göstərilir və əsas texniki və iqtisadi göstəricilər dəqiqləşdirilir.

13.2. TİƏ tapşırıq və qaz şəbəkələrinə münasibətdə təsdiq edilmiş inkişaf planı əsasında hazırlanır.

13.3. “Lisenzialar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 1 nömrəli əlavəsində qeyd olunmuş tikintisinə icazə tələb olunan və barəsində məlumatlandırma icraatı tətbiq olunan tikinti obyektlərinin layihələndirilməsi müvafiq lisenziyaya malik olan fiziki və ya hüquqi şəxslər tərəfindən həyata keçirilir.

13.4. Layihə-smeta sənədlərinin bir mərhələdə (işçi layihə) və ya iki mərhələdə (layihə və işçi sənədlər) hazırlanması TİƏ ilə müəyyən edilir. Texniki cəhətdən kiçik, sadə obyektlərin, eləcə də tikintisi əsasən birtipli və təkrar istifadə edilə bilən layihələrə uyğun aparılmalı olan obyektlərin layihələndirilməsi bir mərhələdə yerinə yetirilir.

13.5. Layihə-smeta sənədlərinin dəyəri və müddəti, layihə sənədlərinin həcmi, tərkibi və tərtibatı, layihənin işlənməsi, razılaştırılması və təsdiq edilməsi ilə bağlı sifarişçi ilə layihəçinin bütün qarşılıqlı münasibətləri tərəflər arasında bağlanmış müqavilələrlə tənzimlənir.

13.6. Obyektin layihələndirilməsi zamanı qüvvədə olan normativ sənədlərin tələblərinə riayət edilməli, sifarişçinin, yerli icra hakimiyyətinin, bələdiyyənin və layihəni müəyyən edilmiş qaydada razılaşıdıran dövlət nəzarət orqanı və digər maraqlı təşkilatların (xidmətlərin) səlahiyyətləri çərçivəsində qüvvədə olan qanunvericiliyə və normalara zidd olmayan tələb və göstərişləri yerinə yetirilməli, obyektin mühəndis, rabitə, nəqliyyat və başqa kommunikasiyalara qoşulması şərtlərinə əməl edilməlidir.

13.7. Layihə sənədlərində tikinti-quraşdırma işlərinin aparılması üçün tələb olunan texniki məsələlər və obyektin bütövlüklə, yaxud növbələrlə istismara qəbul edilməsi məsələsi qeyd olunmalıdır.

13.8. Obyektin növbələrlə istismara qəbul edilməsi nəzərdə tutularsa, obyektin ümumi layihəsi hər bir tikinti mərhələsi üçün müvafiq hissələrə bölünməli və layihəçi tərəfindən bu hissələrdə hər bir tikinti növbəsinin sərbəst istismara verilməsini təmin edəcək layihə həlləri qəbul edilməlidir.

13.9. Obyektin layihələndirilməsi başa çatdıqdan sonra layihə sənədləri müəyyən edilmiş qaydada tikinti layihələrinin ekspertizasından keçirilməli və təsdiq olunmalıdır.

14. Tikinti mərhələsi

14.1. Tikinti işlərinin keyfiyyətinə sifarişçi və layihəçi tərəfindən müntəzəm olaraq nəzarət aparılmalıdır. Layihəçi tərəfindən müəllif nəzarətinin aparılması sifarişçi ilə bağlanmış müvafiq müqaviləyə əsasən təmin edilməlidir.

14.2. Obyektin tərkibindəki əsas bina və qurğuların tikintisinə başlamazdan əvvəl təsdiq olunmuş layihə üzrə aşağıdakı hazırlıq işləri yerinə yetirilməlidir:

14.2.1. ümumi təşkilati və texniki hazırlıq işləri, o cümlədən tikintinin təsdiq olunmuş layihə sənədləri ilə təchiz edilməsi, tikinti meydançasının (trasın) naturada ayrılması və nişanlanması, sahədə yerləşən və sökülməsi nəzərdə tutulan binalardan təşkilat və şəxslərin köçürülməsi;

14.2.2. sahədən kənar hazırlıq işləri, o cümlədən yolların, transformator yarımstansiyası ilə birlikdə elektrik xətlərinin, su, kanalizasiya, istilik kəməri və qurğularının, rabitə xətlərinin, inşaatçılar üçün yaşayış qəsəbəsinin tikintisi;

14.2.3. sahədaxili hazırlıq işləri, o cümlədən sahənin hasarlanması və nəzarət-keçid məntəqələrinin yaradılması, tikinti sahəsinin təmizlənməsi, rekultivasiya üçün istifadə ediləcək bitki qatının kəsilməsi və saxlanması, mövcud tikililərin sökülməsi, səth sularının axıdılmasını təmin etməklə sahənin şaquli planlaşdırılması, qrun sularının səviyyəsinin süni azaldılması, mövcud mühəndis kommunikasiyalarının yerlərinin dəyişdirilməsi və yeni kommunikasiyaların çəkilməsi, istehsalat, anbar, köməkçi, məişət və idarəetmə xarakterli müvəqqəti (mobil) bina və qurğuların yerləşdirilməsi, tikinti materialları, konstruksiyaları, avadanlıqları və məmulatları üçün anbar, sahə və qurğuların tikilməsi, tikinti meydançasının işıqlandırılması, yanğına qarşı su, siqnalizasiya və rabitə vasitələri ilə təchiz edilməsi, daimi və müvəqqəti yolların çəkilməsi.

14.3. Obyektin tikintisi təsdiq olunmuş layihə əsasında aparılmalıdır. Tikintinin gedişində layihədə nəzərdə tutulmuş texniki və mühəndis həllərin, konstruksiya, material və məmulatların dəyişdirilməsi (əvəz edilməsi) tələb olunarsa, bu dəyişmə layihə sənədlərində tikintiyə icazə verən orqanla (qurumla) razılaşdırılmış düzəlişlər edilməklə aparılmalıdır.

14.4. Obyektin tikintisi təqvim qrafikinə uyğun olaraq texnoloji ardıcılıqla aparılmalıdır. Mövsüm xarakterli işlər ilin daha münasib dövründə yerinə yetirilməlidir.

14.5. Hər bir tikilən obyektə aşağıdakılar həyata keçirilməlidir:

14.5.1. tikinti işlərinin ümumi jurnalı, həmçinin müəllif nəzarəti jurnalları aparılmalı;

14.5.2. sonradan üstü örtülən işlərin və məsul konstruksiyaların qəbul edilmə aktları tərtib edilməli və qüvvədə olan tikinti norma və standartlarında nəzərdə tutulmuş digər istehsalat sənədləşdirilməsi yerinə yetirilməli;

14.5.3. quraşdırılmış avadanlıqların, boru kəmərlərinin, daxili və xarici su, istilik, qaz təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin, drenaj qurğularının, elektrik, radio, telefon, televiziya qurğu və xətlərinin, partlayış, yanğın və ildırımından mühafizə vasitələrinin sınaq aktları tərtib edilməli;

14.5.4. tikintinin gedişində podratçı istehsalat, əmək və məişət şəraiti yaratmalı, tikinti meydançası və onun ətrafını səliqədə saxlamalı, mövcud mühəndis kommunikasiyalarının, yol və qurğuların saz vəziyyətdə olmasını təmin etməli;

14.5.5. avadanlığın, material, məmulat, konstruksiya və detalların daşınması, anbara yığılması və saxlanması qüvvədə olan tikinti norma və standartlarının tələblərinə uyğun yerinə yetirilməli.

15. Quraşdırma işlərində təhlükəsizlik normaları

15.1. Qaz təchizatı obyektlərində quraşdırma işləri "Lisenzialar və icazələr haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 1 nömrəli əlavəsində qeyd olunmuş yanacaq doldurma və qaz təchizatı obyektlərinin quraşdırılması lisenziyasına malik olan fiziki və ya hüquqi şəxslər tərəfindən həyata keçirilir.

15.2. Quraşdırma işləri zamanı əsas təhlükəsizlik tədbirləri ilə yanaşı aşağıdakı tələblər təmin edilməlidir:

15.2.1. qaz sızmasının qarşısının alınması üçün hermetik birləşmələrin təmin edilməsi;

15.2.2. yanğın və partlayış təhlükəsizliyi tədbirlərinin görülməsi;

15.2.3. elektrik təhlükəsizliyi və torpaqlama sistemlərinin tətbiqi;

15.2.4. iş yerlərinin təhlükəsizlik nişanları ilə təmin edilməsi.

15.3. Qaz qurğuları istehsalçının təlimatlarına uyğun quraşdırılmalı və istismara hazır vəziyyətə gətirilməlidir.

15.4. Quraşdırma zamanı aparılan bütün texnoloji əməliyyatlar sənədləşdirilməli və müvafiq aktlarla rəsmiləşdirilməlidir.

16. Qaz təchizatı obyektlərinin tikintisinə nəzarət

16.1. Tikinti prosesinə texniki nəzarət sifarişçi tərəfindən həyata keçirilir və aşağıdakı məsələləri əhatə edir:

16.1.1. tikinti işlərinin layihə həllərinə uyğunluğu;

16.1.2. istifadə olunan material və avadanlıqların uyğunluğu;

16.1.3. texnoloji ardıcılığa riayət olunması;

16.1.4. təhlükəsizlik tələblərinin icrası.

16.2. Tikinti zamanı aşkar edilmiş çatışmazlıqların aradan qaldırılması məcburi xarakter daşıyır və bu çatışmazlıqlar hər mərhələ üzrə aradan qaldırılmadan obyektin tikintisinin növbəti mərhələyə keçirilməsinə yol verilmir.

16.3. Sifarişçi texniki nəzarətin aparılması üçün qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada sistem operatoru, lisenziyaya malik hüquqi və ya fiziki şəxslərlə (mütəxəssislərlə) müqavilə bağlaya bilər.

17. Tikinti obyektlərində sınaq proseduru

17.1. Tikinti və quraşdırma işləri başa çatdıqdan sonra qaz təchizatı obyektlərində ilkin olaraq sınaq prosedurları aparılır.

17.2. Sınaq prosedurları aşağıdakı mərhələləri əhatə edir:

17.2.1. qaz kəmərlərinin möhkəmlik və kiplik sınaqları;

17.2.2. qaz tənzimləyici, mühafizə və bağlayıcı qurğuların sınaqları;

17.2.3. ölçmə, uçot və avtomatik təhlükəsizlik sistemlərinin funksional sınaqları.

17.3. Sınaqlar sistem operatorunun iştirakı ilə texniki normativ hüquqi aktların tələblərinə uyğun olaraq aparılır və nəticələr aktlaşdırılır.

17.4. Sınaqlar müsbət keçdikdən sonra onların nəticələri aktlaşdırılır, istismar məsuliyyəti sərhlələri müəyyən edilir və texniki icra sənədləri istismar təşkilatına təqdim olunur.

17.5. Sınaqlardan keçməyən və ya təhlükəsizlik tələblərinə cavab verməyən qaz təchizatı obyektlərinin istismarına yol verilmir.

17.6. Sınaq işləri tamamlandıqdan sonra qaz kəmərlərinin daxili boşluğunun üfürməklə təmizlənməsi həyata keçirilir və görülmüş işlərin nəticələri aktlaşdırılır.

18. Qaz təchizatı sisteminin istismarı prinsipləri

18.1. Qaz təchizatı sisteminin istismarı Qanuna, bu Qaydalara və digər normativ-texniki sənədlərə uyğun olaraq həyata keçirilir və qaz təchizatının təhlükəsizliyini, fasiləsizliyini və etibarlılığını təmin etməlidir.

18.2. Sistem operatoru qaz təchizatı sisteminin istismarını aşağıdakı əsas texniki prinsiplər əsasında təşkil etməlidir:

18.2.1. sistemin bütövlüyünün və dayanıqlılığının qorunması;

18.2.2. təzyiq və axın rejimlərinin normativ hədlərdə saxlanması;

18.2.3. təhlükəsizlik risklərinin minimuma endirilməsi;

18.2.4. texnoloji proseslərin davamlı monitorinqi və operativ idarə edilməsi.

18.3. Qaz təchizatı sisteminin istismarı üzrə illik və perspektiv istismar planları hazırlanmalı, həmin planlarda aşağıda qeyd olunanlar nəzərə alınmalıdır:

18.3.1. planlı texniki baxış və təmir işləri;

18.3.2. avadanlıqların yenilənməsi və dəyişdirilməsi;

18.3.3. risk əsaslı texniki xidmət tədbirləri;

18.3.4. fəvqəladə hallara hazırlıq tədbirləri.

18.4. Qaz təchizatı sisteminin istismarı zamanı avtomatlaşdırılmış idarəetmə, məsafədən nəzarət və monitorinq sistemlərindən istifadə edilməsi təmin edilməlidir.

19. Qazın keyfiyyətinə və təzyiqinə nəzarət

19.1. Qazın keyfiyyət göstəriciləri qaz təchizatı sahəsini tənzimləyən texniki normativ hüquqi aktlara uyğun olmalıdır.

19.2. Qazın keyfiyyətinə nəzarət Tənzimləyici tərəfindən aşağıdakı göstəricilər üzrə həyata keçirilir:

19.2.1. qazın tərkibi;

19.2.2. qazın sıxlığı;

19.2.3. qazın rütubətliyi;

19.2.4. istilik yaratmaq qabiliyyəti.

19.3. Qazın təzyiqinə nəzarət qaz şəbəkələrinin və istehlakçı səviyyələrində quraşdırılmış ölçmə vasitələri ilə fasiləsiz ölçmə, qeydiyyat və monitorinq yolu ilə təmin edilir.

19.4. Qazın keyfiyyət və təzyiq göstəricilərində qaz təchizatı sahəsini tənzimləyən texniki normativ hüquqi aktlardan kənarlaşma aşkar edildikdə sistem operatoru tərəfindən operativ tədbirlər görülməli, texnoloji rejimlərdə düzəliş edilməlidir.

19.5. Qazın keyfiyyəti və təzyiqi üzrə ölçmə nəticələri müəyyən edilmiş qaydada uçota alınmalı və müvafiq məlumat bazalarında saxlanılmalıdır.

19.6. "Ölçmələrin vəhdətinin təmin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq ölçmə vasitələrinin tipi təsdiq edilməli və yoxlanılmalıdır.

19.7. Qazın keyfiyyəti və təzyiq göstəricələrinə dair məlumatlar texnoloji analiz, risklərin qiymətləndirilməsi və istismar rejimlərinin optimallaşdırılması məqsədilə istifadə olunmalıdır.

19.8. Qazın keyfiyyət göstəricələrinə nəzarət edilməsi məqsədilə qaz nəqli sistem operatoru tərəfindən qazın axını, habelə müxtəlif tərkibli qaz qarışığı istiqamətlərində təhlil avadanlıqlarının quraşdırılması təmin edilməlidir.

20. Enerji səmərəliliyinin artırılması və itkilərin azaldılması tədbirləri

20.1. Qaz təchizatı sisteminin istismarı zamanı enerji səmərəliliyinin artırılması və qaz itkilərinin azaldılması məqsədilə tədbirlər görülməlidir.

20.2. Enerji səmərəliliyinin artırılması məqsədilə aşağıda qeyd olunanlar təmin edilməlidir:

20.2.1. müasir texnologiyaların tətbiqi;

20.2.2. avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemlərinin istifadəsi;

20.2.3. əməliyyat proseslərinin optimallaşdırılması.

20.3. Sistem operatoru qaz itkilərinin azaldılması məqsədilə aşağıdakı tədbirləri həyata keçirməlidir:

20.3.1. köhnəlmiş və texniki cəhətdən yararsız qaz kəmərlərinin mərhələli şəkildə yenilənməsi (əvəzlənməsi);

20.3.2. sızmaların erkən aşkarlanması üçün monitorinq sistemlərinin tətbiqi;

20.3.3. ölçmə və uçot sistemlərinin dəqiqliyinin artırılması;

20.3.4. balanslaşdırma mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi.

20.4. Qaz saxlanma obyektləri üzrə layarası və laydaxili itkilərin qiymətləndirilməsi və qarşısının alınması (azaldılması) tədbirləri görülməlidir.

21. Dispetçer idarəetməsinin təyinatı, obyekt və iyerarxik səviyyəsi

21.1. Qaz təchizatı sisteminin dispetçer idarəetməsi qaz təchizatı sisteminin təhlükəsiz istismarı üçün şəraitin qorunması ilə yanaşı, bağlanmış müqavilələrə uyğun olaraq istehlakçıları qazla təmin etmək məqsədilə sistem qurğuları üçün optimal iş rejimləri yaratmaqla mövcud olan qaz ehtiyatlarının (yerli mənbələrdən qəbul, saxlanma, idxal, boru kəməri ehtiyatları) qaz təchizatı sistemi vasitəsilə qaz axınları şəklində bölüşdürülməsi ilə idarə olunması prosesidir.

21.2. Qaz təchizatı sisteminin dispetçer idarəetməsi prosesində dispetçer xidmətləri aşağı səviyyəli idarəetmə üçün idarəetmə subyekti, yuxarı səviyyəli idarəetmə üçün idarəetmə obyektı statuslarına malikdir.

21.3. Qaz təchizatı sisteminin dispetçer idarəetməsi sistem xarakterlidir. İdarəetmə qərarlarının (dispetçer tapşırıqları, operativ göstərişlər) hazırlanması zamanı idarəetmə subyekti qəbul edilən qərarın dispetçer idarəetmə zonasında yerləşən digər obyektlərə təsirini nəzərə almalıdır.

21.4. Qaz təchizatı sisteminin dispetçer idarəetməsi aşağıdakı dörd səviyyəli iyerarxik idarəetmə sistemi vasitəsilə həyata keçirilir:

21.4.1. 1-ci səviyyə – qaz təchizatı sisteminin işinin koordinasiyası sahəsində vahid siyasətin həyata keçirilməsinə cavabdeh bölmə;

21.4.2. 2-ci səviyyə – sistem operatorunun dispetçer idarəetməsi;

21.4.3. 3-cü səviyyə – operatorların struktur bölmələrinin dispetçer xidmətləri;

21.4.4. 4-cü səviyyə – operatorların struktur bölmələrinin personalı.

22. Dispetçer idarəetməsinin təşkili və funksiyaları

22.1. Qaz təchizatı sistemində dispetçer idarəetməsi Qanuna, bu Qaydalara və texniki normativ hüquqi aktlara uyğun olaraq təşkil edilir.

22.2. Dispetçer idarəetməsi qaz təchizatı sistemi üzrə aşağıdakı fəaliyyətləri əhatə edir:

22.2.1. qazın nəqli;

22.2.2. qazın paylanması;

22.2.3. qazın saxlanması (yeraltı qaz anbarı və ya digər saxlanma obyektləri);

22.2.4. qazın idxalı.

22.3. Dispetçer idarəetməsi qaz təchizatı sistemində vahid texnoloji idarəetmə mexanizmi kimi çıxış edir və qaz təchizatı subyektləri üçün məcburidir.

22.4. Qaz təchizatı sistemində dispetçer idarəetməsi sistem operatoru tərəfindən həyata keçirilir və sistemin fasiləsiz, təhlükəsiz və balanslaşdırılmış fəaliyyətinin təmin edilməsinə xidmət edir.

22.5. Dispetçer xidməti qaz təchizatı sisteminin real vaxt rejimində monitorinqini, idarə olunmasını və koordinasiyasını həyata keçirən struktur bölmə kimi təşkil edilir.

22.6. Dispetçer xidməti aşağıdakı əsas funksiyaları yerinə yetirir:

22.6.1. qaz axınlarının və təzyiq rejimlərinin operativ monitorinqi;

22.6.2. qaz təchizatı sisteminin rejimlərinin tənzimlənməsi;

22.6.3. qəza və fəvqəladə hallar zamanı operativ qərarların qəbulu;

22.6.4. qaz təchizatı subyektləri arasında koordinasiyanın təmin edilməsi;

22.6.5. dispetçer məlumatlarının toplanması, emalı və saxlanması;

22.6.6. qəza üzrə daxil olan çağırışların müəyyən olunmuş proqram təminatı vasitəsilə qəbul edilməsi, qeydiyyatı və müvafiq xidmət və struktur bölmələrə operativ ötürülməsi.

22.7. Dispetçer xidməti müasir texniki vasitələrlə, o cümlədən avtomatlaşdırılmış idarəetmə, məsafədən nəzarət və rabitə sistemləri ilə təchiz edilməlidir.

22.8. Dispetçer xidmətində çalışan şəxslər müvafiq ixtisas hazırlığına malik olmalı, xüsusi təlimlərdən keçməli və mütəmadi olaraq bilik və bacarıqlarını artırmalıdır.

23. Dispetçer idarəetməsinin əsas vəzifələri

23.1. Dispetçer idarəetməsinin əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

23.1.1. qaz təchizatı obyektlərinin təhlükəsiz işləməsini təmin etməyə və qəza vəziyyətlərinin yaranmasının qarşısını almağa yönəlmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi;

23.1.2. müqavilə şərtlərinə riayət olunmaqla qaz təchizatı obyektlərinin etibarlı işləməsini təmin etməyə və qaz verilişinin pozulmasının qarşısını almağa yönəlmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi;

23.1.3. dispetçer idarəetməsi yanında təşkilati və texnoloji həllərin optimallaşdırılması yolu ilə qaz təchizatı sisteminin effektiv işləməsini təmin olunması;

23.1.4. qazın nəqli, saxlanması və paylanması zamanı sərf olunan yanacaq-enerji resursları (qaz və elektrik enerjisi) xərclərinin minimallaşdırılması;

23.1.5. qazın planlı təchizatının yerinə yetirilməsi üzrə xərclərin azaldılması (qaz nəqli, saxlanması və paylanması sistemlərinin iş rejimlərindən asılı olan hissə üzrə);

23.1.6. avadanlıqların vəziyyətinin və qaz təchizatı sisteminin konfigurasiyasının dəyişmə sayının minimallaşdırılması;

23.1.7. sistem operatorunun balans mənsubiyyəti sərhədlərində rejimlərin razılaşdırılması.

24. Dispetçer idarəetməsinin strukturu

24.1. Dispetçer idarəetməsi mərkəzləşdirilmiş prinsip əsasında təşkil olunur və aşağıdakı struktur elementlərdən ibarətdir:

24.1.1. mərkəzi dispetçer idarəetməsi;

24.1.2. regional və ya obyekt üzrə dispetçer məntəqələri (qaz şəbəkələri və qaz saxlanma obyektləri üzrə);

24.1.3. ehtiyat (alternativ) dispetçer idarəetməsi mərkəzləri.

24.2. Qazın nəqli, paylanması və saxlanması üzrə operativ rejimlərin əlaqələndirilməsi, balanslaşdırmanın təmin edilməsi və sistemin bütövlüyünə nəzarət mərkəzi dispetçer idarəetməsi tərəfindən həyata keçirilir.

24.3. Ehtiyat dispetçer idarəetmə mərkəzləri fəvqəladə hallarda və mərkəzi dispetçer idarəetməsinin fəaliyyəti məhdudlaşdıqda idarəetmənin fasiləsizliyini təmin etməlidir.

25. Dispetçer idarəetməsinin səlahiyyətləri və təlimatlarının icraata qəbul edilməsi

25.1. Dispetçer idarəetməsi aşağıdakı əsas səlahiyyətlərə malikdir:

25.1.1. qazın nəqli, paylanması və saxlanması üzrə texnoloji rejimlərin operativ idarə edilməsi;

25.1.2. qaz axınlarının, təzyiq səviyyələrinin və saxlanma həcmələrinin tənzimlənməsi;

25.1.3. qaz təchizatı sisteminin balanslaşdırılmasının təmin edilməsi;

25.1.4. fəvqəladə hallarda məcburi göstərişlərin verilməsi;

25.1.5. qəza-bərpa tədbirlərinin koordinasiyası.

25.2. Dispetçer təlimatlarının düzgün anlaşılmasından əmin olmaq üçün həmin təlimatların ünvanlandığı şəxs (bundan sonra – təlimatlandırılan) təlimatların mətnini dispetçerə təkrar etməlidir.

25.3. Təlimatlandırılan dispetçerin təlimatlarının düzgün anlaşıldığını təsdiq etdikdən sonra onların icrasına başlamalıdır.

25.4. Təlimatlandırılan tərəfindən dispetçer təlimatlarının qəbulu dərhal təsdiqlənməli və ya qəbul edilməməsinin səbəbləri izah olunmalıdır.

25.5. Təlimatlandırılan təhlükəsizlik səbəbi ilə və ya texniki baxımdan mümkünsüz olan dispetçer təlimatlarını yerinə yetirməyə bilər.

25.6. Sistem operatoru tərəfindən əsaslandırılmış dispetçer təlimatının icrasından kommersiya maraqları səbəbindən yayınma yolverilməzdir.

25.7. Dispetçer təlimatının əsaslandırılmış hesab olunması üçün onlar sistem operatoruna rəsmən verilən bildirişdə qeyd olunan əlçatanlıq və əməliyyat xüsusiyyətlərinə uyğun olmalıdırlar.

25.8. Dispetçer təlimatlandırılmalarının icrası zamanı təhlükəsizlik ilə bağlı gözlənilməz hallar aşkar olunduqda, təlimatlandırılan bu barədə dərhal sistem operatoruna məruzə etməlidir.

26. Dispetçer idarəetməsində operativ qərarvermə və prioritetlər

26.1. Operativ qərarlar qazın nəqli, paylanması və saxlanması üzrə real vaxt rejimində daxil olan texnoloji məlumatlar əsasında qəbul edilməlidir.

26.2. Qərar qəbul edilərkən aşağıdakı prioritetlər əsas götürülməlidir:

26.2.1. insanların həyat və sağlamlığının qorunması;

26.2.2. qaz təchizatı obyektlərinin təhlükəsizliyi və texnoloji sabitliyi;

26.2.3. prioritet təchizatı obyektlərində qaz təchizatının fasiləsizliyi;

26.2.4. qaz təchizatı sisteminin bütövlüyünün təmin olunması.

27. Dispetçer idarəetməsində kadr təminatı və peşə hazırlığı

27.1. Dispetçer idarəetməsində çalışan şəxslər qazın nəqli, paylanması və saxlanması sahələri üzrə müvafiq ixtisaslaşmaya malik olmalıdırlar.

27.2. Dispetçer heyəti aşağıdakı təlim və attestasiyadan keçməlidir:

27.2.1. ilkin peşə hazırlığı;

27.2.2. mütəmadi daxili attestasiya;

27.2.3. qaz təchizatı obyektləri üzrə fəvqəladə hallar təlimləri;

27.2.4. qazın nəqli, paylanması və saxlanması ssenarilərini əhatə edən simulyasiya əsaslı təlimlər.

28. Dispetçer idarəetməsinin sənədləşdirilməsi və nəzarət

28.1. Qazın nəqli, paylanması və saxlanması üzrə bütün dispetçer qərarları, göstərişlər və əməliyyatlar elektron və yazılı formada qeydiyyata alınmalı və arxivləşdirilməlidir.

28.2. Dispetçer idarəetməsinin fəaliyyəti üzərində aşağıdakı daxili nəzarət mexanizmləri tətbiq edilməlidir:

28.2.1. operativ audit;

28.2.2. risk əsaslı yoxlama;

28.2.3. fəvqəladə halların təhlili.

29. Qaz təchizatı sisteminin iş rejimlərinin planlaşdırılması və optimallaşdırılması

29.1. Dispetçer idarəetməsi qaz təchizatı sisteminin iş rejimlərinin uzunmüddətli, orta müddətli və qısamüddətli (əməliyyat) planlaşdırılmasından istifadə edir.

29.2. Uzunmüddətli planlaşdırma qaz təchizatı sisteminin iş rejiminin qaz nəqli planının yerinə yetirilməsinin, qaz nəqli güclərinin, öz ehtiyaclarına yanacaq-enerji resursları xərclərinin, texniki xidmət və təmir işlərinin yerinə yetirilməsi zamanı mümkün nəql həcmələrinin təyin edilməsi üçün zəruri olan proqnoz hesablamalarının alınması üçün istifadə olunur.

29.3. Orta müddətli planlaşdırma texniki xidmət və təmir işləri ilə əlaqədar qaz axınındakı planlaşdırılmış keçidlər və həcm dəyişiklikləri zamanı qaz təchizatı sisteminin iş rejimlərinin hesablanması üçün istifadə olunur.

29.4. Qısamüddətli (əməliyyat) planlaşdırma, qarşıdakı gün üçün qaz təchizatı sisteminin iş rejimlərini müəyyən etmək üçün istifadə olunur. Qısamüddətli (əməliyyat) planlaşdırma 1-ci səviyyəli dispetçer idarəetməsinin dispetçer tapşırıqlarına əsasən dispetçer idarəetməsinin 2-ci səviyyəsində həyata keçirilir.

29.5. Qaz təchizatı sisteminin planlaşdırılmış iş rejimləri optimallaşdırılmış hidravlik və istilik texniki hesablamaları əsasında hazırlanır.

29.6. İş rejimləri hazırlanarkən avadanlıqların və obyektlərin iş parametrlərinin faktiki və proqnozlaşdırılan texniki və texnoloji məhdudiyyətləri, qaz kəmərlərinin inkişafı və yenidən qurulması, statistik göstəricilər, istehlakçıların qaz təchizatının və qurğularının etibarlılığının təmin edilməsi zərurəti nəzərə alınmalıdır.

29.7. Qaz təchizatı sisteminin iş rejimlərinin planlaşdırılmasını təşkil etmək üçün sistem operatorunun istehsalat-dispetçer xidməti kəmərlərin mümkün buraxılıq qabiliyyəti və faktiki əldə edilmiş göstəriciləri, kəmərlərin hissələrinin məhsuldarlığının texniki cəhətdən mümkün göstəriciləri, kompressor stansiyası və yeraltı qaz anbarının qazvurucu və digər avadanlıqlarının texniki vəziyyəti əmsalları, qaz kəməri qollarının və qazpaylayıcı stansiyaların faktiki yükü, lay təzyiqləri nəzərə alınmaqla yeraltı qaz anbarından götürülən qazın mümkün həcmələri, istehlakçılar tərəfindən qazın qəbulunun qeyri-bərabərliyi, kəmərlərin hissələrinin hidravlik səmərəlilik göstəriciləri, torpaq və xarici hava temperaturu (statistik və ya iqlim məlumat kitabçalarından) barədə məlumatların saxlanılmasını təmin edir.

29.8. Sistem operatorunun istehsalat-dispetçer xidməti proqram-hesablama kompleksindən istifadə edərək hər rejim saatında qaz təchizatı sisteminin faktiki iş rejiminin identifikasiya hesablamasını və gündəlik balans bağlanma məlumatlarına əsasən gündə bir dəfə identifikasiya hesablamasını aparır və məlumatları müəyyən edilmiş qaydada dispetçer idarəetməsinin 1-ci səviyyəsinə ötürür.

29.9. Əks qaz axınları olan qaz təchizatı sistemi üçün qaz axını istiqamətinin dəyişdiyi günlərdə gündəlik balans bağlanma məlumatlarına əsaslanan identifikasiya hesablamasının aparılmamasına icazə verilir.

29.10. Qaz təchizatı sistemi qurğularının iş rejimləri haqqında əməliyyat məlumatlarının toplanması üçün avtomatlaşdırılmış vasitələr olmadıqda qaz təchizatı sisteminin iş rejiminin hər iş saati üçün faktiki tam miqyaslı identifikasiya hesablamalarının aparılması barədə qərar 1-ci səviyyəli dispetçer idarəetməsi ilə razılaşdırılaraq qəbul edilir.

29.11. Sistem operatorunun istehsalat-dispetçer xidməti qaz təchizatı sistemi vasitəsilə faktiki qaz nəqli rejiminin davamlı monitorinqini təmin edir, optimallaşdırma hesablamalarını aparır, faktiki iş rejimi ilə optimal iş rejimi arasındakı fərqlərin səbəblərini müəyyən edir və hesablanmış optimal iş rejimini bərpa etmək üçün tədbirlər görür.

30. Qaz təchizatı sisteminin iş rejiminin idarə edilməsi və tənzimlənməsi

30.1. Dispetçer idarəetməsinin 1-ci səviyyəsini tətbiq edən bölmə, təsdiq edilmiş qaz balansına, qaz nəqli planına, ixrac qaz təchizatı üçün cədvələ və sorğulara, faktiki əməliyyat vəziyyətinə, qaz təchizatı obyektlərində yerinə yetirilən texniki xidmət və təmir işlərinə, magistral qaz kəmərinin mümkün buraxıcılıq qabiliyyətinə əsasən qaz təchizatı sistemi vasitəsilə gündəlik qaz nəqli həcmələrini, yeraltı qaz anbarı üzrə götürülən və ya vurulan qaz həcmələrini, qaz təchizatı sisteminin boru kəmərlərində qaz ehtiyatındakı dəyişikliyi və ixrac edilən qazın həcmi müəyyən edir.

30.2. Dispetçer idarəetməsinin 1-ci səviyyəsini reallaşdıran bölmə sistem operatorunun hər bir istehsalat-dispetçer xidməti üçün gündəlik dispetçer tapşırıqlarını müəyyən edir.

30.3. Dispetçer idarəetməsinin 1-ci səviyyəsindən alınan dispetçer tapşırıqlarına əsasən, sistem operatorunun istehsalat-dispetçer xidməti qaz təchizatı sistemi üçün gündəlik iş rejimlərini hesablayır.

30.4. Sistem operatorunun istehsalat-dispetçer xidməti qaz təchizatı sistemi obyektlərinin yüklənməsi üçün dispetçer tapşırıqlarını struktur bölmələrinin dispetçer xidmətlərinə ötürür, onların yerinə yetirilməsinə nəzarət edir və zəruri hallarda düzəlişlər edir.

30.5. 1-ci səviyyəli dispetçer idarəetməsini həyata keçirən bölmə verilmiş dispetçer tapşırıqlarının yerinə yetirilməsinə, qaz axınlarının qaz təchizatı sistemi üzrə faktiki paylanmasına, qaz təchizatı sistemi obyektlərinin yüklənməsinə, operativ dispetçer tapşırıqlarının ötürülməsi yolu ilə iş rejimlərinin korreksiyasına nəzarət edir.

30.6. Qaz təchizatı sisteminin axınları və iş rejimlərinin idarə olunması zamanı bütün səviyyələr üzrə dispetçer personalı aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:

30.6.1. istehlakçıların qaz təchizatının və qaz təchizatı sisteminin iş rejiminin etibarlılığının təmin edilməsi;

30.6.2. qaz nəqli rejimlərinin həyata keçirilməsi zamanı yanacaq-enerji resursları üzrə minimum xərclərin təmin olunması;

30.6.3. qaz təchizatı sistemi obyektlərində texniki xidmət və təmir işlərinin aparılması imkanının təmin olunması.

30.7. Struktur bölmələrinin növbədə olan operativ dispetçer personalı qaz nəqli obyektlərinin idarə olunması zamanı aşağıdakılara nəzarət edir:

30.7.1. qaz kəmərlərində və avadanlıqlarda təzyiqin müəyyən edilmiş icazə verilən işçi təzyiqdən yüksək olmaması;

30.7.2. qaz kəmərlərində, qaz kəməri qollarında, kompressor stansiyası texnoloji boru kəmərlərində qazın hərəkət sürətinin müəyyən edilmiş həddən yüksək olmaması (tənzimləyici kranlar, şam, baypas və ölçü xətlərinin boru kəmərləri və boru kəmərləri armaturları istisna olmaqla);

30.7.3. qaz avadanlığından qazın çıxış temperaturunun istehsalçı tərəfindən müəyyən edilmiş həddən yüksək olmaması, həmçinin mühafizə örtüyünün bütövlüyü;

30.7.4. qazın təmizlənməsi, qurudulması və soyudulması cihazlarının effektivliyi.

30.8. Qaz kəmərləri sahələrinin hidravlik effektivliyinin artırılması məqsədilə borudaxili qurğunun dövrü buraxılması həyata keçirilir. Buraxılma müddətləri və dövrləri qaz kəməri sahələrinin faktiki hidravlik vəziyyətinə əsasən müəyyən edilir.

30.9. Qaz təchizatı rejimlərinin tənzimlənməsi qaz şəbəkələrində qazın nəqli və paylanmasının normativ parametrlər daxilində saxlanması məqsədilə həyata keçirilir.

30.10. Qaz təchizatı rejimlərinə aşağıdakılar daxildir:

30.10.1. qaz axınlarının həcmi və istiqaməti;

30.10.2. təzyiq səviyyələri;

30.10.3. gündəlik və mövsümi yük qrafikləri;

30.10.4. balanslaşdırma rejimləri.

30.11. Dispetçer xidməti qaz təchizatı rejimlərini tənzimləyərkən bu Qaydaların 33.2-ci bəndi ilə müəyyən edilmiş prioritet təchizat obyektlərini və texniki məhdudiyətləri nəzərə almalıdır.

30.12. Qaz təchizatı rejimlərinin dəyişdirilməsi barədə qərarlar əvvəlcədən planlaşdırılmış rejimlər çərçivəsində və ya operativ qaydada qəbul edilir.

30.13. Qaz təchizatı rejimlərində dəyişikliklər barədə qaz təchizatı subyektləri və istehlakçılar vaxtında məlumatlandırılmalıdırlar.

31. Risk əsaslı idarəetmə və risk reyestrinin formalaşdırılması

31.1. Dispetçer idarəetməsi qazın nəqli, paylanması və saxlanması üzrə risk əsaslı idarəetmə prinsipi əsasında fəaliyyət göstərir.

31.2. Yüksək risk kateqoriyasına aid obyektlər üzrə dispetçer idarəetməsində aşağıdakılar tətbiq edilir:

31.2.1. gücləndirilmiş monitoring rejimi;

31.2.2. əvvəlcədən müəyyən edilmiş operativ ssenarilər;

31.2.3. məcburi xəbərdarlıq və bloklama mexanizmləri.

31.3. Sistem operatoru tərəfindən texnoloji obyektlər, qaz kəmərləri və qurğular, həmçinin qaz saxlanma infrastrukturu üzrə risk reyestri tərtib edilməli və mütəmadi yenilənməlidir.

31.4. Risk reyestrində aşağıdakılar göstərilməlidir:

31.4.1. riskin mənbəyi və növü;

31.4.2. ehtimal səviyyəsi;

31.4.3. mümkün nəticələr;

31.4.4. riskin kateqoriyası (aşağı, orta, yüksək);

31.4.5. dispetçer müdaxiləsi hədləri.

32. Məsafədən idarəetmə sistemi və avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemlərinin sıradan çıxması zamanı alternativ idarəetmə

32.1. Məsafədən idarəetmə sistemi və avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemlərinin sıradan çıxması halları üçün alternativ (manual) idarəetmə rejimi müəyyən edilir.

32.2. Alternativ idarəetmə rejimi zamanı aşağıdakı proseslər icra edilir:

32.2.1. dispetçer göstərişləri birbaşa operativ rabitə vasitələri ilə ötürülür;

32.2.2. texnoloji parametrlər ehtiyat ölçmə vasitələri ilə izlənilir;

32.2.3. bütün əməliyyatlar operativ jurnallarda qeyd olunur.

32.3. Alternativ idarəetmə rejiminin tətbiqi və dayandırılması dispetçer tərəfindən qərarlaşdırılır və sənədləşdirilir.

33. Prioritet təchizat obyektlərinin müəyyənləşdirilməsi

33.1. Dispetçer idarəetməsində prioritet təchizat obyektlərinin siyahısı formalaşdırılır və təsdiq edilir.

33.2. Prioritet təchizat obyektləri aşağıdakılardır:

33.2.1. səhiyyə müəssisələri;

33.2.2. fəvqəladə hallar və təhlükəsizlik obyektləri;

33.2.3. strateji dövlət və infrastruktur obyektləri;

33.2.4. əhalinin həyat təminatı obyektləri.

33.3. Qaz təchizatında məhdudiyyətlər tətbiq edilərkən prioritet təchizat obyektləri üzrə qaz təchizatının qorunması prioritet təşkil edir.

34. Hadisə sonrası təhlil və təkmilləşdirmə mexanizmi

34.1. Qəza, insident və ya fəvqəladə vəziyyət baş verdikdən sonra dispetçer idarəetməsi çərçivəsində hadisə sonrası təhlil aparılır.

34.2. Təhlil nəticəsində aşağıdakılar qiymətləndirilir:

34.2.1. dispetçer qərarlarının effektivliyi;

34.2.2. tətbiq edilmiş ssenarilərin adekvatlığı;

34.2.3. texniki və təşkilati çatışmazlıqlar.

34.3. Hadisə sonrası təhlilin nəticələri əsasında ssenari planlarına, risk reyestrinə və dispetçer prosedurlarına düzəlişlər edilir.

35. Operativ idarəetmə prinsipləri

35.1. Qaz təchizatı sisteminin operativ idarəetməsi aşağıdakı əsas prinsiplər əsasında həyata keçirilir:

35.1.1. təhlükəsizlik və səmərəlilik;

35.1.2. fasiləsizlik və etibarlılıq;

35.1.3. operativlik və dayanıqlılıq;

35.1.4. şəffaflıq və sənədləşmə.

35.2. Dispetçer idarəetməsi zamanı qərarlar sistemin cari texniki vəziyyəti, istehlak həcmi, təzyiq göstəriciləri və risk faktorları nəzərə alınmaqla qəbul edilir.

35.3. Dispetçer xidməti tərəfindən qəza barədə daxil olan çağırışların müəyyən olunmuş proqram təminatı vasitəsilə qəbul edilməsi, qeydiyyata, icrasına nəzarət edilməsi və müvafiq xidmət və struktur bölmələrə operativ ötürülməsi təmin edilməlidir.

35.4. Operativ idarəetmə prosesində dispetçer göstərişləri sistem operatoru tərəfindən dərhal və qeyd-şərtsiz icra edilməlidir.

35.5. Dispetçer göstərişləri şifahi və ya elektron formada verilə bilər, lakin bu göstərişlər sonradan müvafiq qaydada rəsmiləşdirilməlidir.

35.6. Dispetçer xidməti qaz təchizatı sisteminin bütün əsas elementləri üzrə fasiləsiz məlumat axınını təmin etməli və operativ qərarların qəbulunu bu məlumatlara əsaslanaraq həyata keçirməlidir.

36. Avtomatlaşdırılmış dispetçer idarəetməsi sisteminin təmin edilməsi

36.1. Obyektlərin və texnoloji proseslərin mövcud istehsalat planlarına və tapşırıqlarına uyğun olaraq fasiləsiz mərkəzləşdirilmiş idarəetməsini təmin etmək üçün Avtomatlaşdırılmış Dispetçer İdarəetmə Sistemindən (bundan sonra – ADİS) istifadə olunmalıdır.

36.2. ADİS-dən aşağıdakı əsas dispetçer idarəetməsi vəzifələrinin yerinə yetirilməsi zamanı istifadə olunur:

- 36.2.1. qaz axınlarının və qaz təchizatı sisteminin iş rejimlərinin idarə olunması;
- 36.2.2. istehlakçılara qaz təchizatına nəzarət;
- 36.2.3. qaz balanslarının hazırlanması və müşayiəti;
- 36.2.4. qaz təchizatçıların sisteminə texniki giriş imkanlarına baxış;
- 36.2.5. ümumiləşdirilmiş və analitik hesabatların formalaşdırılması;
- 36.2.6. qarşılıqlı dispetçer əlaqələri;
- 36.2.7. müxtəlif təyinatlı sxem və xəritələrin müşayiəti;
- 36.2.8. normativ-arayış informasiyalarının aparılması;
- 36.2.9. operativ dispetçer idarəetməsi ilə dövri və qeyri-dövri (hadisə əsaslı) dispetçer informasiyalarının və real vaxt rejimində göstəricilərin mübadiləsi.

36.3. Operativ dispetçer idarəetməsi aşağıdakı əsas vəzifələrin yerinə yetirilməsini təmin edir:

- 36.3.1. texnoloji proses göstəricilərinə operativ nəzarət;
- 36.3.2. operativ idarəetmə və tənzimləmə;
- 36.3.3. operativ dispetçer jurnalının aparılması;
- 36.3.4. texnoloji proses göstəricilərinin sənədləşdirilməsi, o cümlədən qazın sərfiyyatı və keyfiyyəti üzrə göstəricilərin toplanması və ümumiləşdirilməsi;
- 36.3.5. yanacaq-enerji resurslarının operativ uçotu;
- 36.3.6. balansların ümumiləşdirilməsi;
- 36.3.7. göstəricilərin variantlı hesablamaları, istehsalat gücünün operativ qiymətləndirilməsi;
- 36.3.8. texnoloji proses göstəricilərinin optimallaşdırılması və proqnozlaşdırılması;
- 36.3.9. texnoloji hesablamaların aparılması (cari hesabat-uçot və proqnoz göstəriciləri üzrə);
- 36.3.10. dispetçer informasiyalarının müxtəlif idarəetmə səviyyələri və struktur bölmələri arasında mübadiləsi;
- 36.3.11. istehsalat xidmətlərinə məlumatların təqdim olunması;
- 36.3.12. dispetçer xidmətləri ilə həm horizontal (eyni idarəetmə səviyyəsində), həm də şaquli (fərqli idarəetmə səviyyələri arasında), dövri (seanslı) və qeyri-dövri

(hadisə əsaslı) dispetçer informasiyalarının və real vaxt rejimində göstəricilərin mübadiləsi.

36.4. Operativ dispetçer idarəetməsi müvafiq dispetçer nəzarəti və idarəetmə sistemlərinə və dispetçer qərarlarının qəbulunu dəstəkləyən sistemlərə malik olmalıdır.

36.5. Texnoloji komplekslərin ADİS-i nəzarət və idarəetmə sistemlərinə və qərarların qəbulunu dəstəkləyən sistemlərə malik olmalıdır.

36.6. ADİS fasiləsiz rejimdə işləyən sistemlər kateqoriyasına aid edilməlidir.

36.7. ADİS-in proqram-texniki vasitələri gündəlik fasiləsiz rejimdə fəaliyyət göstərməli, çoxkomponentli, çoxkanallı, təmir və bərpa oluna bilən sistemlər üçün nəzərdə tutulmuş tələblərə cavab verməlidir.

37. Fövqəladə hallar üzrə ssenari planları

37.1. Dispetçer idarəetməsi üçün qaz təchizatı sistemində baş verə biləcək tipik və qeyri-tipik fəvqəladə hallar üzrə ssenari planları hazırlanır.

37.2. Minimum ssenari siyahısına aşağıdakılar daxil edilir:

37.2.1. qaz kəmərinə sızma və ya qəza;

37.2.2. təzyiqin normadan kənara çıxması;

37.2.3. qazpaylayıcı və ya tənzimləyici məntəqənin sıradan çıxması;

37.2.4. məsafədən idarəetmə sistemi və ya rabitə sisteminin fəaliyyətsizliyi;

37.2.5. pik yüklənmə dövründə qaz defisiti;

37.2.6. qəfil istehlak artımı;

37.2.7. qaz saxlanma obyektlərində texnoloji məhdudiyətlər;

37.2.8. təbii fəlakət və texnogen hadisələr.

37.3. Hər bir ssenari üzrə aşağıdakılar əvvəlcədən müəyyən edilir:

37.3.1. dispetçer tərəfindən veriləcək göstərişlərin ardıcılığı;

37.3.2. qaz axınlarının və təzyiq rejimlərinin dəyişdirilməsi qaydası;

37.3.3. istehlakçıların prioritetləşdirilməsi və mümkün məhdudiyətlər;

37.3.4. qəza-bərpa briqadalarının cəlb olunma mexanizmi;

37.3.5. məlumatlandırma prosedurları.

37.4. Qaz saxlanma obyektləri üzrə ssenarilərdə qazın vurulması və götürülməsi rejimlərinin dəyişdirilməsi, qaz quyularında sızma və ya qəza halları, ehtiyat səviyyələrinin qorunması və təhlükəsizlik limitləri nəzərdə tutulmalıdır.

38. Fövqəladə hallarda dispetçer idarəetməsinin təşkili

38.1. Fövqəladə hallarda idarəetmə dispetçer xidməti tərəfindən təsdiq edilmiş fəvqəladə hallar üzrə fəaliyyət planına uyğun olaraq həyata keçirilir.

38.2. Fövqəladə hal baş verdikdə dispetçer xidməti aşağıdakıları yerinə yetirir:

38.2.1. operativ risk qiymətləndirməsi aparır və potensial təhlükələrin miqyasını müəyyən edir;

38.2.2. dərhal qaz təchizatının təhlükəsiz rejimə keçirilməsi barədə qərar qəbul edir;

38.2.3. təhlükə riskinə görə qazın verilməsini məhdudlaşdırır və ya dayandırır;

38.2.4. aidiyyəti qəza-bərpa briqadalarını səfərbər edir;

38.2.5. aidiyyəti dövlət orqanlarını və xidmətləri məlumatlandırır.

38.3. Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması zamanı dispetçer xidməti bərpa işlərinin ardıcılığını və təhlükəsizlik tədbirlərini koordinasiya edir.

38.4. Fövqəladə hal aradan qaldırıldıqdan sonra dispetçer xidməti hadisə barədə təhlil aparmalı, nəticələrini sənədləşdirməli və risklərin azaldılması üzrə təkliflər hazırlamalıdır.

38.5. Növbədə olan bütün idarəetmə səviyyələrindəki dispetçer personalı fövqəladə hallar zamanı aşağıdakıları həyata keçirməlidir:

38.5.1. istehlakçılara və ixraca mümkün olan maksimum həcmdə qazın nəqlini və təchizatını təmin etmək üçün zəruri tədbirlər görmək;

38.5.2. hadisələrin və ya insidentlərin qarşısının alınması və nəticələrinin aradan qaldırılması üçün günün istənilən vaxtında tələb olunan digər xidmətlərin işçilərini çağırmaq;

38.5.3. qaz təchizatı obyektlərində xəsarət alınması və ya insan ölümü, qəzalar, yanğınlar, zərərli maddələrin atılması, zəhərlənmə və digər təhlükəli nəticələrə ehtimalını yaradan qaz təchizatı sisteminin iş rejimlərinin, istismar təlimatlarının, texniki istismar qaydalarının, sənaye və yanğın təhlükəsizliyi və əməyin mühafizəsi normalarının pozulması halları barədə məlumatlar aldıqda dərhal bütün işləri dayandırmaq və bu barədə inzibati və əməliyyat rəhbərliyinə məlumat vermək.

39. Rəqəmsal idarəetmə sistemlərinin tətbiqi

39.1. Qaz təchizatı sistemində rəqəmsal idarəetmə sistemlərinin tətbiqi qaz təchizatının təhlükəsizliyinin, fasiləsizliyinin və səmərəliliyinin artırılması, habelə operativ və strateji qərarların qəbulunun optimallaşdırılması məqsədilə həyata keçirilir.

39.2. Sistem operatoru qaz təchizatı sisteminin bütün əsas elementləri üzrə rəqəmsal idarəetmə sistemlərinin mərhələli tətbiqini təmin etməlidirlər.

39.3. Rəqəmsal idarəetmə sistemləri aşağıdakı funksiyaları əhatə etməlidir:

39.3.1. qaz axınlarının və təzyiq rejimlərinin real vaxt rejimində monitorinqi;

39.3.2. texnoloji parametrlərin avtomatik qeydiyyatı və arxivləşdirilməsi;

39.3.3. istismar və texniki xidmət proseslərinin rəqəmsal planlaşdırılması;

39.3.4. risklərin erkən aşkarlanması və xəbərdarlıq mexanizmləri;

39.3.5. dispetçer idarəetməsi ilə inteqrasiya.

39.4. Rəqəmsal idarəetmə sistemlərinin tətbiqi zamanı məlumatların bütövlüyü, dəqiqliyi və davamlılığı təmin edilməli, sistemlər arasında məlumat mübadiləsi vahid texniki standartlar əsasında həyata keçirilməlidir.

39.5. Rəqəmsal idarəetmə sistemləri müvafiq kibertəhlükəsizlik tələblərinə cavab verməli, icazəsiz müdaxilələrin qarşısının alınması üçün mühafizə mexanizmləri ilə təchiz olunmalıdır.

40. İnformasiya texnologiyaları idarəetmə sisteminin əsas məqsədi və funksional modulları

40.1. İnformasiya texnologiyaları idarəetmə sisteminin məqsədlərinə aşağıdakılar aiddir:

40.1.1. dispetçer idarəetməsinin fasiləsiz və etibarlı fəaliyyətinin təmin edilməsi;

40.1.2. qazın nəqli, paylanması və saxlanması üzrə texnoloji proseslərin rəqəmsal idarə olunması;

40.1.3. qərarvermənin məlumat əsaslı həyata keçirilməsi.

40.2. İnformasiya texnologiyaları idarəetmə sistemi mərkəzləşdirilmiş və inteqrasiya olunmuş arxitektura əsasında qurulur və aşağıdakı funksional modulları əhatə edir:

40.2.1. məsafədən idarəetmə sistemi və real vaxt monitorinqi modulu;

40.2.2. ölçmə, uçot və balanslaşdırma modulu;

40.2.3. qaz saxlanma obyektlərinin idarə edilməsi modulu;

40.2.4. risklərin və insidentlərin idarə edilməsi modulu;

40.2.5. hesabatlılıq və analitika modulu.

40.3. Bu modullar vahid əməliyyat mühiti çərçivəsində fəaliyyət göstərməlidir.

40.4. İnformasiya texnologiyaları idarəetmə sistemi sistem operatorları arasında məlumat mübadiləsini təmin etməlidir.

41. Məsafədən idarəetmə sistemi və avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemləri

41.1. Qaz təchizatı sistemində məsafədən idarəetmə sistemi və avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemləri qaz təchizatı sisteminin mərkəzləşdirilmiş və məsafədən idarə olunmasını təmin edən əsas texnoloji platforma kimi tətbiq edilir.

41.2. Məsafədən idarəetmə sistemi və avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemləri aşağıdakı əsas funksiyaları yerinə yetirməlidir:

41.2.1. qaz təchizatı obyektlərinin texnoloji parametrlərinin real vaxt rejimində izlənməsi;

41.2.2. təzyiq, axın və temperatur göstəricilərinin avtomatik ölçülməsi;

41.2.3. normadan kənarlaşmalar zamanı xəbərdarlıq və bloklama mexanizmlərinin işə düşməsi;

41.2.4. dispetçer tərəfindən operativ idarəetmə qərarlarının icrası;

41.2.5. vahid idarəetmə qərarlarının icrası.

41.3. Məsafədən idarəetmə sistemi və avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemləri qaz təchizatı sisteminin digər informasiya sistemləri, o cümlədən ölçmə və uçot, balanslaşdırma, texniki xidmət və fəvqəladə halların idarə edilməsi sistemləri ilə inteqrasiya olunmalıdır.

41.4. Məsafədən idarəetmə sistemi və avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemlərinin tətbiqi zamanı ehtiyat idarəetmə kanalları və məlumatların ehtiyat nüsxələrinin yaradılması təmin edilməlidir.

41.5. Məsafədən idarəetmə sistemi və avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemlərinin istismarı yalnız bu sahədə ixtisas hazırlığına malik personal tərəfindən həyata keçirilə bilər.

42. Məlumat bazasının idarə olunması

42.1. Qaz təchizatı sistemində informasiya texnologiyalarının tətbiqi nəticəsində əldə edilən bütün məlumatlar sistemli şəkildə uçota alınmalı, saxlanılmalı və təhlil edilməlidir.

42.2. Sistem operatoru aşağıdakı məlumat bazalarının formalaşdırılmasını və idarə olunmasını təmin etməlidirlər:

42.2.1. qaz axınları və istehlak həcmi üzrə məlumat bazası;

42.2.2. təzyiq və keyfiyyət göstəriciləri üzrə məlumat bazası;

42.2.3. istismar, texniki xidmət və qəza halları üzrə məlumat bazası;

42.2.4. dispetçer göstərişləri və operativ qərarlar üzrə arxiv.

42.3. Məlumat bazaları etibarlı informasiya daşıyıcılarında saxlanılmalı, məlumatların itirilməsi, dəyişdirilməsi və icazəsiz istifadəsinin qarşısının alınması üçün mühafizə tədbirləri görülməlidir.

43. Məsafədən idarəetmə sistemi vasitəsilə real vaxt monitorinqi

43.1. Məsafədən idarəetmə sistemi qazın nəqli, paylanması və saxlanması üzrə texnoloji parametrlərin real vaxt rejimində monitorinqini və idarə olunmasını təmin edir.

43.2. Məsafədən idarəetmə sistemi vasitəsilə aşağıdakı göstəricilər izlənir:

43.2.1. qaz axınları və həcmələri;

43.2.2. təzyiq və temperatur göstəriciləri;

43.2.3. klapın və bağlayıcı qurğuların vəziyyəti;

43.2.4. qaz saxlanma obyektlərində qazın vurulması, saxlanması və götürülməsi rejimləri;

43.2.5. avtomatik mühafizə sistemlərinin statusu.

43.3. Məsafədən idarəetmə sistemi dispetçer idarəetməsi ilə birbaşa inteqrasiya olunur və avtomatik xəbərdarlıq mexanizmləri ilə təmin edilir.

44. Qaz təchizatı obyektlərində qəzaların, onların nəticələrinin lokallaşdırılması və aradan qaldırılması üzrə işlərin təşkili

44.1. Qaz təchizatı obyektlərinin istismarçıları tərəfindən qəzaların, onların nəticələrinin lokallaşdırılması və aradan qaldırılması üzrə işlərin təşkili məqsədilə baş verə biləcək qəzaların, onların nəticələrinin lokallaşdırılması və aradan qaldırılması üzrə tədbirlər planı (bundan sonra – Tədbirlər Planı) hazırlanır və təsdiqlənir.

44.2. Tədbirlər Planının hazırlanması, təsdiqlənməsi və yenidən baxılması zamanı qanunvericilik rəhbər tutulur.

44.3. Tədbirlər Planında qaz təchizatı obyektlərində baş verə biləcək qəzaların növləri, miqyası və baş vermə ehtimalı yüksək olan yerlər üzrə ssenarilər işlənilib hazırlanır.

44.4. Tədbirlər Planı aşağıdakı məlumat və tədbirləri əhatə edir:

44.4.1. qaz təchizatı obyektinin təsviri və xüsusiyyətləri;

44.4.2. obyektə təhlükəli maddələrin miqdarı və xüsusiyyətləri;

44.4.3. mümkün qəza növləri və yerləri;

44.4.4. daha çox ehtimal olunan və nəticələri baxımından daha təhlükəli qəza ssenariləri, qısa hesablamalar və onların aradan qaldırılması variantları;

44.4.5. qaz təchizatı obyektinin yaxınlığında yerləşən nəqliyyat kommunikasiyalarının, həmçinin mülki və sənaye obyektlərinin təhlükəsizliyinin təmin olunması tədbirləri;

44.4.6. qəza briqadalarının iş və qeyri-iş vaxtlarında toplanma və qəza yerinə çıxış müddəti;

44.4.7. ərazinin coğrafi və naviqasiya-hidroloji xüsusiyyətləri;

44.4.8. qəza aşkar edildikdə qəza növü nəzərə alınmaqla personalın hərəkət planı;

44.4.9. insanlar və ətraf mühit üçün təhlükəli şərait;

44.4.10. qəza barədə məlumat veriləcək təşkilat və müəssisələrin vəzifəli şəxslərinin siyahısı və əlaqə məlumatları, xəbərdarlıq qaydası;

44.4.11. personalın xəbərdar edilmə sxemi və qaydası, qəzanın lokallaşdırılması və aradan qaldırılması üçün cəlb olunan qüvvə və vasitələrin tərkibi və dislokasiyası;

44.4.12. qəza yerinin lokallaşdırılması və aradan qaldırılması üzrə kənar təşkilatlarla qarşılıqlı fəaliyyət;

44.4.13. qəza nəticələrinin aradan qaldırılması zamanı rabitənin təmin olunması və təşkil olunması tədbirləri;

44.4.14. insanların təxliyəsi və zərərçəkmişlərə ilkin tibbi yardımın təşkili tədbirləri;

44.4.15. nəql olunan və yeraltı qaz anbarı üzrə vurulan, saxlanılan və götürülən qaz sızmasının lokallaşdırılması və qəza nəticələrinin aradan qaldırılması tədbirləri;

44.4.16. əməyin mühafizəsi, sənaye və yanğın təhlükəsizliyinin təmin olunması tədbirləri;

44.4.17. yanğın baş verdikdə ilkin yanğınsöndürmə vasitələri ilə yanğının söndürülməsi tədbirləri;

44.4.18. maddi-texniki resursların qəza ehtiyatının siyahısı və yerləşmə yerləri;

44.4.19. qəzanın aradan qaldırılmasında iştirak edən rəhbər və fərdi şəxslər arasında vəzifə bölgüsü.

44.5. Tədbirlər Planı yerli şərait, qaz təchizatı subyektlərinin sərəncamında olan güclər və vasitələr (mexanizmlər) nəzərə alınmaqla ehtimal olunan qəza ssenariləri üçün hazırlanır.

44.6. Tədbirlər Planına beş ildə bir dəfədən az olmayaraq yenidən baxılır.

44.7. Obyektin yenidən qurulması (modernizasiya, texniki yenilənmə), texnologiyanın və obyektə texnoloji proseslərin idarəetmə sisteminin dəyişməsi zamanı, həmçinin dövlət nəzarət orqanlarının göstərişləri və obyektə baş vermiş qəzaların texniki araşdırma nəticələrinə əsasən Tədbirlər Planına yenidən baxılır.

44.8. Qaz təchizatı obyektini əməkdaşlarının Tədbirlər Planı ilə tanışlığı imza ilə təsdiqlənir.

44.9. Qaz təchizatı obyektinin dispetçer xidməti yerləşgəsində qəza və insident zamanı xəbərdarlıq sxemi yerləşdirilir. Sxemdə göstərilən şəxslərin xəbərdar edilməsi avtomatlaşdırılmış qəza xəbərdarlıq sistemi vasitəsilə həyata keçirilir.

44.10. Tədbirlər Planının tam nüsxələri aşağıdakı şəxslərdə və bölmələrdə saxlanılır:

44.10.1. qaz təchizatı obyektinin baş mühəndisi (texniki rəhbəri);

44.10.2. qaz təchizatı obyektinin dispetçer və digər xidmətləri;

44.10.3. qaz təchizatı obyektinin texniki təhlükəsizliyinə cavabdeh olan struktur bölməsi və ya qrup, mütəxəssis;

44.10.4. normativ sənədlərlə qaz təchizatı subyektinin rəhbəri tərəfindən müəyyən edilmiş vəzifəli şəxsləri.

44.11. Qaz təchizatı obyektlərində qəza və insidentlərin qarşısının alınması və aradan qaldırılması üzrə operativ tədbirlərin görülməsi üçün aşağıdakılar təsdiqlənir:

44.11.1. qəza, insident və yanğın barədə xəbərdarlıq qaydası və üsulları;

44.11.2. qəza briqadalarının və onların qəza barədə xəbərdar edilməsinin təşkili sxeminin formalaşdırılması qaydası;

44.11.3. qəza briqadasının toplanması və qəza, insident yerinə çıxış qaydası;

44.11.4. qəzanın aradan qaldırılması üçün tələb olunan nəqliyyat vasitələri, avadanlıqlar, alətlər, materiallar, rabitə vasitələri, yanğınsöndürmə vasitələri və fərdi mühafizə vasitələrinin siyahısı.

45. Qəza halında operativ reaksiya və texniki qarşılıqlı fəaliyyət

45.1. Qəza baş verdikdə dispetçer idarəetməsi dərhal fəvqəladə rejimə keçirilir və operativ qərarvermə mexanizmi işə salınır.

45.2. Qəza halında qaz təchizatı subyektlərində aşağıdakı tədbirlər həyata keçirilir:

- 45.2.1. qaz axınlarının məhdudlaşdırılması və ya dayandırılması;
- 45.2.2. təhlükəli zonaların izolyasiyası;
- 45.2.3. insanların həyat və sağlamlığı üçün risklərin minimuma endirilməsi;
- 45.2.4. müvafiq qəza-bərpa qüvvələrinin cəlb edilməsi;
- 45.2.5. təhlükə zonasında yerləşən işçilərin və təcili xilasetmə qruplarının (əgər varsa) məlumatlandırılması;
- 45.2.6. qaz təchizatı obyektlərinin dispetçer xidmətinin məlumatlandırılması;
- 45.2.7. Tədbirlər Planına uyğun tədbirlərin görülməsi;
- 45.2.8. qəza yerinin lokallaşdırılması və işlək avadanlıqların normal işləməsinin təmin edilməsi üçün tədbirlərin görülməsi;
- 45.2.9. qaz təchizatı obyektlərinin müəyyən edilmiş iş rejiminin qorunması üçün tədbirlərin görülməsi;
- 45.2.10. qaz təchizatı obyektlərində baş vermiş qəzalar barədə sistem operatorunun, sığorta təşkilatının və digər təşkilatların məlumatlandırılması;
- 45.2.11. hadisələrin identifikasiyası, baş vermə səbəblərinin və xarakterinin müəyyən edilməsi.

45.3. Qəza zamanı qaz təchizatı subyektləri ilə fəvqəladə halların idarə edilməsi üzrə səlahiyyətli dövlət orqanları arasında operativ və fasiləsiz qarşılıqlı fəaliyyət təmin edilməlidir.

45.4. Qəza hallarına reaksiya əvvəlcədən hazırlanmış ssenari planları və əməliyyat alqoritmləri əsasında həyata keçirilir.

45.5. Qaz təchizatı obyektlərində baş vermiş hadisələrin uçotu qanunvericiliyə və texniki təhlükəsizlik sahəsində dövlət nəzarətini həyata keçirən səlahiyyətli orqanların normativ sənədlərinə uyğun olaraq aparılır.

45.6. Qəzaların və insidentlərin səbəblərinin araşdırılması üzrə materiallar qanunvericiliyə və qaz təchizatı obyektinin istismarçısının müəyyən etdiyi daxili qaydalara uyğun olaraq saxlanılır.

45.7. Qaz təchizatı obyektlərində qəza sahəsinin müəyyən edilməsi və lokallaşdırılması dispetçer xidmətləri tərəfindən telemexanika vasitələri, sızma aşkarlama sistemlərinin tətbiqi və ya qəza briqadalarının göndərilməsi ilə həyata keçirilir.

45.8. Qəzaların və onların nəticələrinin lokallaşdırılması və aradan qaldırılması üzrə işlərə rəhbərlik qaz təchizatı subyektinin rəhbərinin təyin etdiyi cavabdeh şəxs tərəfindən həyata keçirilir.

45.9. Qəza baş verdikdə qaz təchizatı obyektinin personalının vəzifələri aşağıdakılardır:

45.9.1. qəza yerinə yanğın bölmələri çağırılmalı, təcili tibbi yardıma və Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinə xəbər verilməlidir;

45.9.2. qəza barədə alınmış məlumat dəqiqləşdirilməlidir;

45.9.3. Magistral qaz kəməri obyektinin qəza sahəsi qazın havaya atılması ilə ümumi sistemdən ayrılmalıdır;

45.9.4. yeraltı qaz anbarı quyularında atqı və açıq fontan vurma halları olarsa açıq qaz və neft fontanlarının qarşısının alınması və ləğvi üzrə Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin bu sahə üzrə ixtisaslaşmış nümayəndələri çağırılmalıdır;

45.9.5. yanğınsöndürmə vasitələri işə salınmalıdır;

45.9.6. qəzaların ləğvi ilə bağlı tədbirlər istisna olmaqla qəza yerində və ona bitişik sahələrdə açıq alovla görülən və digər bərpa işləri dayandırılmalıdır;

45.9.7. qəza işləri ilə məşğul olmayan bütün fəhlə və mühəndis texniki işçilər təhlükəli zonadan çıxarılmalıdır;

45.9.8. qəza briqadaları xəbərdar edilməli, toplanma və qəza yerinə çıxış təmin edilməlidir;

45.9.9. qaz təchizatının dayandırılması və ya həcmnin azaldılması barədə istehlakçılar xəbərdar edilməlidir;

45.9.10. qaz təchizatı obyektlərinin optimal iş rejiminin təşkili üzrə zəruri tədbirlər görülməlidir;

45.9.11. qəza zonasında zərərçəkmişlərə ilkin tibbi yardımın göstərilməsi üzrə zəruri tədbirlər görülməlidir.

46. Qəza risklərinin qiymətləndirilməsi

46.1. Qaz təchizatı sistemində qəza risklərinin qiymətləndirilməsi risk əsaslı təhlükəsizlik idarəetməsi modeli əsasında sistemli və davamlı qaydada həyata keçirilir.

46.2. Sistem operatoru aşağıdakı istiqamətlər üzrə risk qiymətləndirilməsini aparmalıdır:

46.2.1. qaz kəmərlərinin, qurğuların və avadanlıqların texniki vəziyyəti;

46.2.2. istismar müddəti və yüklənmə səviyyəsi;

46.2.3. təzyiq rejimləri və texnoloji dəyişkənlik;

46.2.4. avtomatlaşdırma və məsafədən idarəetmə sistemlərinin etibarlılığı;

46.2.5. insan faktoru və əməliyyat səhvləri;

46.2.6. təbii və texnogen risklər.

46.3. Risklərin qiymətləndirilməsi nəticəsində risk kateqoriyaları (aşağı, orta, yüksək risk) müəyyən edilməli və hər bir kateqoriya üzrə fərqli nəzarət və profilaktik tədbirlər tətbiq olunmalıdır.

47. Qəza hallarının qarşısının alınması üçün profilaktik tədbirlər

47.1. Qəzaların qarşısının alınması üzrə profilaktik tədbirlər qabaqlayıcı texniki istismar və risk əsaslı nəzarət prinsipləri əsasında həyata keçirilir.

47.2. Profilaktik tədbirlərə aşağıdakılar daxildir:

47.2.1. planlı texniki baxış və diaqnostika;

47.2.2. qaz kəmərlərinin və qurğularının instrumental yoxlanılması;

47.2.3. sızmaların erkən aşkarlanması üçün sensor və monitoring sistemlərinin tətbiqi;

47.2.4. avtomatik mühafizə, bloklama və təzyiqdən azad etmə sistemlərinin sınaqları;

47.2.5. məsafədən idarəetmə sistemi və digər avtomatlaşdırılmış sistemlər vasitəsilə daimi nəzarət.

47.3. Profilaktik tədbirlər üzrə illik proqramlar hazırlanmalı, həmin proqramlarda tədbirlərin növü, icra müddəti, məsul şəxslər və gözlənilən nəticələr göstərilməlidir.

47.4. Qəza riskləri yüksək olan ərazilərdə profilaktik texniki auditlər və təhlükəsizlik yoxlamaları daha sıx dövrlərlə aparılmalıdır.

47.5. Profilaktik tədbirlərin icrası və nəticələri sənədləşdirilməli və risklərin qiymətləndirilməsi prosesində istifadə olunmalıdır.

48. Qəza halında hərəkət planı

48.1. Qəza halında sistem operatoru tərəfindən təsdiq edilmiş hərəkət planı aşağıdakı mərhələləri əhatə etməlidir:

48.1.1. qəzanın avtomatik və ya operativ aşkarlanması;

48.1.2. dispetçer xidmətinin dərhal məlumatlandırılması;

48.1.3. qaz təchizatının təhlükəsiz rejimə keçirilməsi;

48.1.4. təhlükəsizlik məqsədilə qazın verilməsinin məhdudlaşdırılması və ya dayandırılması;

48.1.5. qəza sahəsinin izolyasiyası və təhlükəsizlik zonalarının yaradılması.

48.2. Qəza zamanı dispetçer xidməti bərpa işlərinin prioritetliyini müəyyən etməklə prioritet təchizat obyektlərinin qazla təminatını nəzərə alır və qəza-bərpa briqadalarının fəaliyyətini koordinasiya edir.

48.3. Qəza barədə məlumatlandırma, o cümlədən istehlakçıların xəbərdar edilməsi operativ və şəffaf qaydada həyata keçirilməlidir.

48.4. Qəza vəziyyəti tam aradan qaldırılmadan qaz təchizatının bərpasına yol verilmir.

49. Qəza hadisəsinin səbəblərinin təhlili, hesabatın hazırlanması və qəza sonrası bərpa işləri

49.1. Qəza hadisəsi baş verdikdən sonra aparılan təhlil aşağıdakıları əhatə etməlidir:

49.1.1. qəzanın ilkin və əsas texniki səbəbləri;

49.1.2. istismar və dispetçer qərarlarının adekvatlığı;

49.1.3. avtomatlaşdırılmış sistemlərin fəaliyyəti;

49.1.4. insan və təşkilati faktorların rolu;

49.1.5. qəzanın nəticələri və təsirləri.

49.2. Təhlilin nəticələri əsasında rəsmi qəza hesabatı hazırlanmalı və həmin hesabatda aşağıdakılar əks etdirilməlidir:

49.2.1. qəzanın başvermə mexanizmi;

49.2.2. görülmüş tədbirlər;

49.2.3. təkrarlanmanın qarşısının alınması üzrə tövsiyələr.

49.3. Qəza sonrası bərpa işləri mərhələli, texniki təhlükəsizlik tələblərinə uyğun və dispetçer nəzarəti altında həyata keçirilir.

49.4. Qaz təchizatı subyektləri tərəfindən qəza risklərinin qabaqlayıcı şəkildə müəyyən edilməsi və idarə edilməsi təmin edilməlidir.

49.5. Qəza risklərinin qiymətləndirilməsi zamanı aşağıdakılar nəzərə alınmalıdır:

49.5.1. texnoloji obyektlərin texniki vəziyyəti;

49.5.2. istismar şəraiti və yüklənmə səviyyəsi;

49.5.3. avadanlıqların köhnəlmə dərəcəsi;

49.5.4. insan faktoru və təşkilati risklər;

49.5.5. təbii və texnogen təhlükə amilləri.

49.6. Risklərin qiymətləndirilməsi nəticəsində risk reyestri formalaşdırmalı və risklər təhlükə səviyyəsinə görə kateqoriyalara bölünməlidir.

49.7. Təhlükə potensialı obyektlər üzrə risklərin idarə edilməsi "Texniki təhlükəsizlik haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tələbləri nəzərə alınmaqla həyata keçirilir.

49.8. Risklərin idarə edilməsi prosesi daimi xarakter daşmalı, risk göstəriciləri istismar və dispetçer idarəetməsi sistemləri vasitəsilə mütəmadi yenilənməlidir.

50. Qəza-bərpa işlərinin təşkili və təhlükəsizlik tələbləri

50.1. Qəza-bərpa işləri qaz təchizatı subyektlərinin ixtisaslaşdırılmış personalı tərəfindən və təhlükəsizlik qaydalarına ciddi riayət olunmaqla həyata keçirilir.

50.2. Qəza-bərpa işləri zamanı texnoloji avadanlıqların vəziyyəti qiymətləndirilir, sıradan çıxmış elementlər dəyişdirilir və ya bərpa olunur, eləcə də qazın verilməsi mərhələli şəkildə bərpa edilir.

50.3. Qaz təchizatının bərpasına yalnız sınaqlar və texniki yoxlamalar müsbət nəticə verdikdən sonra icazə verilir.

51. Tərəflərin texniki məsuliyyəti və qarşılıqlı öhdəlikləri

51.1. Qaz təchizatı subyektləri qəzaların qarşısının alınması və aradan qaldırılması üzrə texniki tələblərə əməl edilməsinə görə məsuliyyət daşıyırlar.

51.2. Texniki təhlükəsizlik və mülki müdafiə tələblərinin pozulması Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq məsuliyyət yaradır.

51.3. Qaz təchizatı subyektləri arasında qaz təchizatı sisteminin balans mənsubiyyəti sərhədi bu Qaydaların 1 nömrəli əlavəsinə uyğun olaraq tərtib edilmiş aktla müəyyən edilir.

52. Tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması üzrə ümumi tələblər

52.1. Bu Qaydaların 52-ci, 53-cü və 54-cü hissələri aşağıdakı tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması və ya qaz həcminin dəyişdirilməsi üçün texniki şərtlərin və qaz təchizatı layihəsinin hazırlanması və verilməsi, habelə onların qaz şəbəkələrinə qoşulması üzrə prosedur və tələbləri müəyyən edir:

52.1.1. ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə məişət istehlakçılarının məişət qaz qurğuları quraşdırılan və texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş ümumi saatlıq buraxılış qaz həcmi saatda 10 kubmetrədək olan tikinti obyektlərinin mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə texnoloji qoşulması;

52.1.2. ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə bu Qaydaların 52.1.1-ci yarım bəndində nəzərdə tutulan tələblərə cavab verməyən tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması;

52.1.3. ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilməyən ərazilərdə tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması.

52.2. Hər bir sifarişçinin (Qanunun 14.9-cu maddəsi nəzərə alınmaqla) bu Qaydaların tələblərinə uyğun olaraq qaz şəbəkələrinə qoşulma hüququ vardır.

52.3. Bu Qaydaların 52.1.1-ci yarım bəndində nəzərdə tutulan tikinti obyektlərinin mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə texnoloji qoşulmasına görə qaz qurğusunun istifadəçiləri qazpaylayıcı sistem operatoruna Tənzimləyicinin müəyyən etdiyi məbləğdə qoşulma xidmətinə görə ödəniş etməlidirlər.

52.4. Bu Qaydaların 52.1.3-cü yarım bəndində nəzərdə tutulan tikinti obyektlərinin qaz təchizatı üçün layihələndirmə və tikinti obyektlərindən onun qoşulduğu qaz şəbəkələrinin qoşulma nöqtəsində tikinti-quraşdırma işləri sifarişçinin seçdiyi podratçı və ya müvafiq sistem operatoru tərəfindən sifarişçinin vəsaiti, dövlət sifarişi olduğu halda isə dövlətin vəsaiti hesabına həyata keçirilir. Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilməyən ərazilərdə tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə fiziki qoşulmasına görə qaz qurğusunun istifadəçiləri müvafiq sistem operatoruna Tənzimləyicinin müəyyən etdiyi məbləğdə qoşulma xidmətinə görə ödəniş etməlidirlər.

52.5. Bu Qaydaların 52.1.2-ci yarım bəndində nəzərdə tutulan tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması bu Qaydaların 52.4-cü bəndinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

52.6. Sifarişçinin tikinti obyektinin qaz həcminin dəyişdirilməsi tələb olunduqda ona verilmiş mövcud texniki şərtlər nəzərə alınmaqla qaz həcminin dəyişdirilməsi üçün yeni texniki şərtlər verilir, bu zaman qoşulma xidmətinə görə ödəniş edilmir, yalnız gücün (həcm) dəyişdirilməsi üçün qoşulma nöqtəsinin dəyişdirildiyi və ya qoşulma nöqtəsində dəyişikliklərin edildiyi, eləcə də sifarişçinin müraciəti ilə qoşulma nöqtəsinin dəyişdirildiyi hallarda bu Qaydalara uyğun olaraq yeni texniki şərtlər verilir və qoşulma xidmətinə görə ödəniş edilir.

52.7. Tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması üçün bu Qaydaların tələbləri yerinə yetirildikdən və müvafiq sistem operatoruna qoşulma xidmətinə görə ödəniş edildikdən sonra müvafiq sistem operatoru tikinti obyektlərini qaz şəbəkələrinə qoşmalıdır.

52.8. Qoşulma nöqtəsi çoxmənzilli yaşayış binaları üzrə həmin binalarda yerləşən qaz xətti, digər tikinti obyektləri üzrə isə ən yaxın məsafədə yerləşən və texniki parametrlərə uyğun qaz təchizatını təmin edə bilən qaz şəbəkələri hissəsi hesab edilir.

52.9. Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinə əsasən tikintisinə icazə tələb olunan, lakin belə icazə alınmadan inşa edilmiş və ya tikilməkdə olan, habelə barəsində məlumatlandırma icraatı tətbiq olunan, lakin tikinti işlərinin başlanmasına həmin Məcəllənin 80.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş əsas olmadan inşa edilmiş və ya tikilməkdə olan tikinti obyektlərinin qaz qurğularının qaz şəbəkələrinə qoşulması qadağandır.

52.10. Bu Qaydalarda nəzərdə tutulan müddətlərin axımı sifarişçinin müraciət etdiyi tarixdən hesablanır.

52.11. Sifarişçi verilmiş texniki şərtlərin tələbləri ilə razı olmadıqda, inzibati və məhkəmə qaydasında şikayət verə bilər.

52.12. Müvafiq sistem operatoru bu Qaydalara uyğun olaraq sifarişçinin tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması üçün texniki şərtlər verir. Texniki şərtlər Azərbaycan Respublikası Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin 11-ci maddəsi ilə müəyyən edilmiş tələblər və həmin Məcəllənin 20-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş ərazi planlaşdırılması sənədləri nəzərə alınmaqla hazırlanır. Texniki şərtlərin hazırlanması və verilməsi üçün haqq ödənilmir.

52.13. Qoşulma nöqtəsi tikinti obyektinə ən yaxın məsafədə yerləşən və texniki parametrlərə uyğun qaz təchizatını təmin edə bilən qaz şəbəkələrində müəyyən edilir. Qoşulma nöqtəsində qaz şəbəkələrinin gücləndirilməsi ilə bağlı tələb olunan bütün işlər müvafiq sistem operatoru tərəfindən onun hesabına yerinə yetirilir.

52.14. Qoşulma müqaviləsində, o cümlədən texniki şərtə dəyişiklik edildikdə, qazın alqı-satqı müqaviləsində də müvafiq dəyişikliklər edilir. Tərəflər arasında qoşulma müqaviləsi ləğv edildikdə, qazın alqı-satqı müqaviləsi ləğv edilmiş hesab olunur.

52.15. Tikintiyə icazə icraatı çərçivəsində tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması üçün texniki şərtlərin və qaz təchizatı layihəsinin verilməsi Azərbaycan Respublikası Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin 84-cü maddəsinə uyğun olaraq tikintiyə icazə verən orqanın (qurumun) sorğusu əsasında şəhərsalma və tikinti fəaliyyətinin vahid informasiya təminatı sistemi vasitəsilə elektron qaydada həyata keçirilir. Sorğuya tikinti ərazisinin baş planı, obyektin istismarı üçün mühəndis-kommunikasiya təminatına dair tələbat göstəriciləri barədə sənədlər əlavə edilir. Bu zaman tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması üçün texniki şərtlərin və qaz təchizatı layihəsinin verilməsinin təmin edilməsi bu Qaydalarda Elektron Hökumət İnformasiya Sisteminin (bundan sonra – EHS) xidmət kanalı üzərindən müvafiq sistem operatorunun informasiya sistemi (bundan sonra – Sistem) vasitəsilə icra olunan prosedurlara uyğun olaraq həyata keçirilir. Tikintiyə icazə icraatı çərçivəsində texniki şərtlər Azərbaycan Respublikası Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin 77-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş tikintiyə icazənin qüvvədə olduğu və ya qüvvədəolma müddətinin uzadıldığı müddətə verilir.

52.16. Sifarişçinin barəsində tikintiyə icazə icraatı tətbiq edilən inşa ediləcək tikinti obyektinin qaz şəbəkələrinə qoşulması sifarişçi tərəfindən həmin tikinti obyektinin tikintisinə Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinə uyğun olaraq icazə alındıqdan sonra bu Qaydalara uyğun olaraq həyata keçirilir.

52.17. Tikinti obyektinin qaz şəbəkələrinə qoşulması məqsədilə müraciət edərkən sifarişçidən bu Qaydalarda nəzərdə tutulmayan məlumatlar və sənədlər tələb edilə bilməz.

52.18. Bu Qaydaların 52.15-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hal istisna olmaqla, texniki şərtlərin qüvvədəolma müddəti 2 (iki) il müəyyən edilir.

52.19. Sifarişçi ona verilmiş texniki şərtləri və qaz təchizatı layihəsini itirdikdə, o, həmin sənədlərin (layihə vaxtilə müvafiq sistem operatoru tərəfindən hazırlanmış olduğu halda) dublikatının alınması üçün xidmət nöqtələrinə müraciət edir və ya elektron qaydada həmin sənədləri Sistem vasitəsilə əldə edir. Həmin sənədlərin dublikatı müraciət edildiyi gün xidmət nöqtələri vasitəsilə sifarişçiyə ödənişsiz verilir.

52.20. Sifarişçinin sayğaclarla təchiz edilməsi, onların quraşdırılması və dəyişdirilməsi Qanunun 13.9-cu maddəsi nəzərə alınmaqla, bu Qaydalara uyğun olaraq tənzimlənir.

52.21. Qaz şəbəkələrinin balans mənsubiyyəti sərhədi müvafiq sistem operatoru ilə sifarişçi arasında bu Qaydaların 2 nömrəli əlavəsinə uyğun olaraq tərtib edilmiş aktla müəyyən edilir.

52.22. Müvafiq sistem operatoru tərəfindən verilmiş texniki şərtlər barədə məlumatlar Sistem vasitəsilə Tənzimləyiciyə təqdim edilir.

52.23. Büdcə təşkilatlarının, dövlətin adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin, paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması və ya qaz həcmnin dəyişdirilməsi üzrə prosedur və tələblər də bu Qaydalarla müəyyən edilir.

52.24. Azərbaycan Respublikasının Mənzil Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada təyinatı dəyişdirilmiş (yaşayış sahəsinin qeyri-yaşayış sahəsinə və ya qeyri-yaşayış sahəsinin yaşayış sahəsinə keçirilməsi) tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması və ya qaz həcmnin dəyişdirilməsi üzrə prosedur və tələblər də bu Qaydalara uyğun həyata keçirilir.

53. Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə məişət qaz qurğuları quraşdırılan tikinti obyektlərinin mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə texnoloji qoşulması və ya qaz həcmnin dəyişdirilməsi

53.1. Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə məişət istehlakçılarının məişət qaz qurğuları quraşdırılan və texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş ümumi saatlıq buraxılış qaz həcmi saatda 10 kubmetrədək olan tikinti obyektlərinin mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə texnoloji qoşulması və ya qaz həcmnin dəyişdirilməsi məqsədilə texniki şərtlərin və qaz təchizatı layihəsinin hazırlanması və verilməsi üçün sifarişçi "İnzibati icraat haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 29-cu və 30-cu maddələrinə uyğun olaraq, bu Qaydaların 53.2-ci bəndində qeyd olunan məlumatları Sistemə daxil edir və ya həmin məlumatların Sistemə daxil edilməsi məqsədilə tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) ərazi üzrə xidmət nöqtələrində qazpaylayıcı sistem operatorunun nümayəndəsinə ərizə ilə (elektron və ya yazılı formada) müraciət edir.

53.2. Sistemə aşağıdakı məlumatlar daxil edilir:

53.2.1. sifarişçinin (məişət istehlakçısı istisna olmaqla) VÖEN-i;

53.2.2. sifarişçinin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədin FİN-i (VÖEN olmadıqda);

53.2.3. müraciət sifarişçinin səlahiyyətli nümayəndəsi tərəfindən edildikdə, onun FİN-i və səlahiyyətini təsdiq edən sənəd (etibarnamə);

53.2.4. sifarişçinin qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulması nəzərdə tutulan tikinti obyektinin və ya tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) torpaq sahəsinin ünvanı (olduğu yer) və həmin tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) torpaq sahəsi üzərində sifarişçinin mülkiyyət sənədi (və ya daşınmaz əmlakın dövlət reyestr nömrəsi və daşınmaz əmlakın qeydiyyat nömrəsi) və ya digər əşya hüququnu təsdiq edən sənədlərin skan olunmuş surəti (həmin məlumatların EHİS vasitəsilə əldə edilməsi mümkün olmadığı hallarda);

53.2.5. tələb olunan qazın illik saatlıq buraxılış həcmi;

53.2.6. sifarişçinin mobil telefon nömrəsi, poçt və elektron poçt ünvanı (elektron poçt ünvanı olduqda).

53.3. Tikinti obyektinin qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulması sifarişçinin müraciət etdiyi tarixdən etibarən 30 (otuz) gündən gec olmayaraq təmin edilir.

53.4. "İnzibati icraat haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 31-ci maddəsinə uyğun olaraq, qazpaylayıcı sistem operatorunun nümayəndəsi sifarişçinin xidmət nöqtələri vasitəsilə şəxsən təqdim etdiyi və ya elektron formada göndərdiyi ərizəsini və ona əlavə olunmuş sənədləri qəbul edir, həmin gün qeydiyyatata alır və Sistemə daxil edir. Sistemə daxil edilən məlumatlar avtomatik qaydada həmin gün qeydiyyatata alınır.

53.5. Sistemə daxil edilmiş məlumatların bu Qaydaların 53.2-ci bəndinin tələblərinə uyğunluğu sifarişçinin müraciət etdiyi gün yoxlanılır. Sənədlərdə aradan qaldırılması mümkün olan çatışmazlıqlar aşkar edildikdə, həmin çatışmazlıqların aradan qaldırılmasının zəruriliyi barədə məlumat qazpaylayıcı sistem operatorunun nümayəndəsi tərəfindən xidmət nöqtələri vasitəsilə sifarişçiyə təqdim edilir, yaxud poçt göndərişi vasitəsilə sifarişçiyə göndərilməsi təmin edilir, eyni zamanda ərizəsində qeyd olunduğu hallarda elektron poçt ünvanına göndərilir və ya Sistemə yüklənir və formal tələblərə əməl olunmamasının hüquqi nəticələri ona izah edilir. Bu halda sifarişçi bu Qaydaların 53.8-ci bəndində nəzərdə tutulmuş qoşulma xidmətinə görə ödənişi sənədlərdəki çatışmazlıqlar aradan qaldırıldıqdan sonra ödəyir.

53.6. Sifarişçi həmin çatışmazlıqları məlumatı aldığı tarixdən ən gec 10 (on) gün müddətində aradan qaldırır. Bu zaman bu Qaydaların 53.3-cü bəndində nəzərdə tutulmuş müddətin axımı dayandırılır. Çatışmazlıqların aradan qaldırıldığı barədə sifarişçinin müraciətindən sonra müddətin axımı bərpa olunur.

53.7. Sifarişçi sənədlərdə aşkar olunmuş çatışmazlıqları bu Qaydaların 53.6-cı bəndində göstərilən müddətdə aradan qaldırmadıqda, müraciətin baxılmamış saxlanması haqqında qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən qərar qəbul edilir və bu barədə məlumat 2 (iki) gün müddətində xidmət nöqtələri vasitəsilə sifarişçiyə təqdim edilir, yaxud poçt göndərişi vasitəsilə sifarişçiyə göndərilməsi təmin edilir, eyni zamanda ərizəsində qeyd olunduğu hallarda elektron poçt ünvanına göndərilir və ya Sistemə yüklənir.

53.8. Sistemə daxil edilmiş məlumatların bu Qaydaların 53.2-ci bəndinin tələblərinə uyğunluğu təsdiqləndikdən sonra 1 (bir) gün müddətində sifarişçi ödəniləcək məbləğ barədə qazpaylayıcı sistem operatorunun nümayəndəsi tərəfindən Sistemə daxil edilmiş və ya mobil telefon nömrəsinə SMS-lə göndərilmiş bildirişə əsasən, qoşulma xidmətinə görə ödənişi Sistemə vasitəsilə qazpaylayıcı sistem operatorunun bank hesabına köçürür və ya vəsaitin köçürülməsini təsdiq edən sənədi Sistemə yükləyir və ya Sistemə daxil edilməsi məqsədilə kağız daşıyıcıda qazpaylayıcı sistem operatorunun nümayəndəsinə təqdim edir. Sifarişçi bu bəndin tələblərinə uyğun olaraq qoşulma xidmətinə görə ödəniş etmədikdə, bu Qaydaların 53.3-cü bəndində nəzərdə tutulmuş müddətin axımı dayandırılır. Sifarişçi bu bəndin tələblərini yerinə yetirdikdən sonra müddətin axımı bərpa olunur.

53.9. Sistem bu Qaydaların 53.8-ci bəndində nəzərdə tutulmuş qoşulma xidmətinə görə ödənişin edildiyi gün daxil olmuş məlumatlar əsasında tələb olunan qaz həcminin verilməsi üçün elektron xəritə üzərindən qazpaylayıcı sistem operatoru tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) torpaq sahəsinin sərhədindən (girişindən) mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulma nöqtəsini və həmin nöqtəyədək düz xətt üzrə məsafəni müəyyənləşdirir.

53.10. Bu Qaydaların 53.9-cu bəndinə uyğun olaraq seçilmiş qoşulma nöqtəsindən tikinti obyektinə qaz xətlərinin çəkilməsi ilə əlaqədar optimal trassanın

(yolun) layihəsi qazpaylayıcı sistem operatorunun Sistem vasitəsilə müraciəti əsasında müvafiq yerli icra hakimiyyəti orqanı, Bakı şəhərinin və "Azərbaycan Respublikasında iqtisadi rayonların yeni bölgüsü haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 7 iyul tarixli 1386 nömrəli Fərmanının 1.6-cı və 1.13-cü bəndləri ilə müəyyən edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının əhatə etdiyi şəhər və rayonların inzibati ərazisində isə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi tərəfindən 1 (bir) gün müddətində hazırlanır və trassanın (yolun) razılaşdırılması ilə bağlı rəyin alınması tələb olunan orqanların (qurumların) siyahısı bu Qaydaların 7 nömrəli əlavəsində nəzərdə tutulan orqanlarının (qurumlarının) siyahısı əsasında müəyyənləşdirilərək trassanın (yolun) layihəsi ilə birlikdə Sistemə yerləşdirilir. Qazpaylayıcı sistem operatorunun nümayəndəsi həmin gün Sistem vasitəsilə həmin orqanlara (qurumlara) müraciət edir.

53.11. Tikinti obyektinə qaz xətlərinin çəkilməsi üçün seçilən trasa (yola) rəyi tələb olunan orqanlar (qurumlar) 3 (üç) gündən gec olmayaraq Sistemdə münasibət bildirirlər. Həmin orqanlar (qurumlar) tərəfindən münasibət bildirilərək, qaz təchizatı layihəsində nəzərə alınması üçün trassanın (yolun) razılaşdırılmasına aid texniki tələblər ayrıca göstərilir. Rəyi tələb olunan orqanlar (qurumlar) tərəfindən bu bəndin birinci cümləsində göstərilən müddətdə münasibət bildirilmədikdə məsələ razılaşdırılmış hesab edilir.

53.12. Tikinti obyektinə qaz xətlərinin çəkilməsi üçün seçilən trassanın (yolun) tələb olunan bütün orqanlarla (qurumlarla) razılaşdırıldığı gün qazpaylayıcı sistem operatoru ilə sifarişçi arasında 2 nüsxədə qoşulma müqaviləsi bağlanılır, Sistem tərəfindən texniki şərt hazırlanır və qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən qaz təchizatı layihəsinin hazırlanmasına başlanılır.

53.13. Qazpaylayıcı sistem operatoru 4 (dörd) gün müddətində tikinti obyektinə baxış keçirmədən qaz təchizatı layihəsini hazırlayır.

53.14. Sifarişçi tikinti obyektinin daxili qaz xətlərinin çəkilməsi və qaz qurğularının quraşdırılması hissəsi istisna olmaqla, texniki şərtlərdə və qaz təchizatı layihəsində göstərilən qoşulmaya dair tələblərin yerinə yetirilməsinə görə cavabdeh deyildir.

53.15. Tikinti obyektindən və ya tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) torpaq sahəsindən qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulma nöqtəsinədək qaz xətlərinin çəkilməsini və digər tikinti-quraşdırma işlərini qazpaylayıcı sistem operatoru həyata keçirir. Bu zaman sifarişçi bu Qaydaların 1.4.16-cı yarım bəndində nəzərdə tutulan qoşulma xidmətinə görə ödənişdən əlavə heç bir ödəniş etmir.

53.16. Tikinti obyektindən və ya tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) torpaq sahəsindən mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulma ilə əlaqədar qaz xətlərinin çəkilməsi və digər tikinti-quraşdırma işləri texniki şərtlərə və qaz təchizatı layihəsinə əsasən ən gec 10 (on) gün müddətində yerinə yetirilir. Həmin müddət ərzində qaz təchizatı layihəsinə uyğun olaraq tikinti obyektinin daxili qaz xətlərinin çəkilməsi və qaz qurğularının quraşdırılması sifarişçi tərəfindən təmin edilməlidir.

53.17. Bu Qaydaların 53.16-cı bəndində nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilməsinin başa çatdığı gün tikinti obyektinin qaz xətlərinin qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən qazpaylayıcı şəbəkəyə fiziki qoşulması təmin edilir, habelə qazpaylayıcı sistem operatoru ilə sifarişçi arasında 2 (iki) nüsxədə qoşulma aktı imzalanır, kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim edilir və qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən həmin gün Sistemə yerləşdirilir. Texniki şərtlər və qaz təchizatı layihəsi

qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən həmin gün Sistemə yerləşdirilir və ya kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim edilir.

53.18. Qanunun 1.1.22-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qazdan istifadə qaydalarına uyğun olaraq sifarişçi ilə pərakəndə satıcı arasında qazın alqı-satqı müqaviləsi bağlandıqdan və Sistem vasitəsilə qazpaylayıcı sistem operatoruna təqdim edildikdən sonra qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən tikinti obyektinə qazın verilməsi təmin edilir.

53.19. Qoşulma müqaviləsi və onun tərkib hissəsi olan texniki şərtlər bu Qaydaların 3 nömrəli əlavəsi, qoşulma aktı isə bu Qaydaların 5 nömrəli əlavəsi ilə müəyyən olunan formada tərtib edilir.

53.20. Qoşulma aktı imzalandığı halda, pərakəndə satıcı qazın alqı-satqı müqaviləsini bağlamaqdan imtina edə bilməz.

53.21. Yaşayış binalarının qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulması üçün bu Qaydaların tələblərinə uyğun olaraq qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən ümumi texniki şərtlərin verildiyi və həmin texniki şərtlərin tələblərinin icra olunduğu nəzərə alınaraq, həmin binalarda yerləşən mənzillərin qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulması üçün ayrıca texniki şərtlərin alınması, həmçinin qoşulma xidmətinə görə ödəniş edilməsi tələb olunmur.

53.22. Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə mövcud qazpaylayıcı şəbəkənin olmadığı hallarda məişət qaz qurğuları quraşdırılan tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması üçün texniki şərtlərin və qaz təchizatı layihəsinin hazırlanması və verilməsi, habelə onların qaz şəbəkələrinə qoşulması bu Qaydaların 54-cü hissəsində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

54. Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə bu Qaydaların 52.1.1-ci yarım bəndində nəzərdə tutulan tələblərə cavab verməyən, habelə ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilməyən ərazilərdə tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması və ya qaz həcminin dəyişdirilməsi

54.1. Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə bu Qaydaların 52.1.1-ci yarım bəndində nəzərdə tutulan tələblərə cavab verməyən, habelə ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilməyən ərazilərdə tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulması və ya qaz həcminin dəyişdirilməsi məqsədilə texniki şərtlərin alınması üçün sifarişçi "İnzibati icraat haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 29-cu və 30-cu maddələrinə uyğun olaraq, bu Qaydaların 53.2-ci bəndində qeyd olunan məlumatları Sistemə daxil edir və ya həmin məlumatların Sistemə daxil edilməsi məqsədilə tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) ərazi üzrə xidmət nöqtələrində müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsinə ərizə ilə (elektron və ya yazılı formada) müraciət edir.

54.2. Sifarişçinin seçiminə uyğun olaraq qaz təchizatı layihəsinin hazırlanmasının müvafiq sistem operatoru tərəfindən həyata keçiriləcəyi hallarda sifarişçi texniki şərtlərin və qaz təchizatı layihəsinin alınması üçün bu Qaydaların 54.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş qaydada müvafiq sistem operatoruna müraciət edir.

54.3. Texniki şərtlər sifarişçinin müraciət etdiyi tarixdən etibarən 10 (on) gündən gec olmayaraq, bu Qaydaların 54.2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda isə texniki şərtlər və qaz təchizatı layihəsi 30 (otuz) gündən gec olmayaraq verilir.

54.4. Sistemə bu Qaydaların 53.4 – 53.8-ci bəndlərinin tələblərinə sifarişçi və müvafiq sistem operatoru tərəfindən riayət edilməklə bu Qaydaların 53.2-ci bəndində göstərilən məlumatlar daxil edilir. Sistemə daxil edilmiş məlumatların bu Qaydaların 53.2-ci bəndinin tələblərinə uyğunluğu təsdiqləndikdən sonra 1 (bir) gün ərzində sifarişçi ödəniləcək məbləğ barədə müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsi tərəfindən Sistemə daxil edilmiş və ya mobil telefon nömrəsinə SMS-lə göndərilmiş bildirişə əsasən, qoşulma xidmətinə görə ödənişi müvafiq sistem operatorunun bank hesabına köçürür, vəsaitin köçürülməsini təsdiq edən sənədi Sistemə yükləyir və ya Sistemə daxil edilməsi məqsədilə kağız daşıyıcıda müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsinə təqdim edir. Sifarişçi bu bəndin tələblərinə uyğun olaraq qoşulma xidmətinə görə ödənişi etmədikdə, bu Qaydaların 54.3-cü bəndində nəzərdə tutulmuş müddətin axımı dayandırılır. Sifarişçi bu bəndin tələblərini yerinə yetirdikdən sonra müddətin axımı bərpa olunur. Qaz təchizatı layihəsinin podratçı tərəfindən hazırlanacağı hallarda müvafiq sistem operatoru 10 (on) gün müddətində texniki şərtləri hazırlayaraq xidmət nöqtələri vasitəsilə kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim edir və ya Sistemə yükləyir və sifarişçi ilə 2 (iki) nüsxədə qoşulma müqaviləsi bağlanılır. Qoşulma müqaviləsi kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim edilir və müvafiq sistem operatoru tərəfindən həmin gün Sistemə yerləşdirilir.

54.5. Qaz təchizatı layihəsinin hazırlanmasının müvafiq sistem operatoru tərəfindən həyata keçiriləcəyi hallarda müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsi bu Qaydaların 54.4-cü bəndində nəzərdə tutulan qoşulma xidmətinə görə ödənişin edildiyi gündən etibarən 1 (bir) gün müddətində tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) torpaq sahəsinin sərhədindən (girişindən) qaz şəbəkələrinə optimal qoşulma nöqtəsini müəyyən edir. Həmin nöqtədən tikinti obyektinə qaz xətlərinin çəkilməsi üçün optimal trasın (yolun) layihəsinin və həmin trassa (yol) üzrə rəyi tələb olunan orqanların (qurumların) siyahısının bu Qaydaların 7 nömrəli əlavəsində nəzərdə tutulan siyahı əsasında müəyyənləşdirilərək 3 (üç) gün müddətində hazırlanması üçün müvafiq sistem operatoru Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin razılığı ilə “Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 29 iyun tarixli 392-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 4 sentyabr tarixli 695 nömrəli Fərmanının 4.7-1.1-ci bəndinə uyğun olaraq dövlət əhəmiyyətli tikinti obyektlərinə münasibətdə və Bakı şəhərinin və “Azərbaycan Respublikasında iqtisadi rayonların yeni bölgüsü haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 7 iyul tarixli 1386 nömrəli Fərmanının 1.6-cı və 1.13-cü bəndləri ilə müəyyən edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının əhatə etdiyi şəhər və rayonların inzibati ərazisi üzrə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinə, sərəncamına verilmiş torpaq sahəsində sərəncamında olduğu müddətdə həyata keçirilən şəhərsalma fəaliyyətinə münasibətdə Azərbaycan Respublikasının Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinə, digər hallarda müvafiq yerli icra hakimiyyəti orqanına Sistem vasitəsilə sorğu göndərir.

54.6. Bu Qaydaların 54.5-ci bəndinə əsasən, müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsi tikinti obyektinə qaz həcminin verilməsi üçün seçilən trassa (yol) üzrə rəyi tələb olunan orqanların (qurumların) siyahısının Sistemə yerləşdirildiyi gün Sistem vasitəsilə həmin qurumlara müraciət edir. Müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsi tərəfindən edilmiş müraciətə və təqdim olunmuş sənədlərə həmin orqanlar (qurumlar)

3 (üç) gündən gec olmayaraq Sistemdə münasibət bildirirlər. Həmin orqanlar (qurumlar) tərəfindən münasibət bildirilərkən, qaz təchizatı layihəsində nəzərə alınması üçün trasın (yolun) razılaşdırılmasına aid texniki tələblər ayrıca göstərilir. Rəyinin alınması tələb olunan orqanlar (qurumlar) bu bəndin ikinci cümləsində göstərilən müddətdə münasibət bildirilmədikdə məsələ razılaşdırılmış hesab olunur.

54.7. Müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsi orqanların (qurumların) razılığını aldığı gün qaz təchizatı layihəsinin hazırlanması üçün müvafiq sistem operatoru tərəfindən müəyyən olunan məbləğ barədə bildirişi Sistemə daxil edir və SMS-lə sifarişçinin mobil telefon nömrəsinə göndərir. Sifarişçi bildirişi aldıqdan sonra 1 (bir) gün ərzində, qaz təchizatı layihəsinin hazırlanması üçün tələb olunan vəsaiti Sistem vasitəsilə müvafiq sistem operatorunun bank hesabına köçürür, vəsaitin köçürülməsini təsdiq edən sənəd barədə məlumatı Sistemə daxil edir və ya Sistemə daxil edilməsi məqsədilə müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsinə təqdim edir. Sifarişçi bu bəndin tələblərinə uyğun olaraq bildirişdə əks olunan vəsaiti müvafiq sistem operatorunun bank hesabına köçürmədikdə bu Qaydaların 54.4-cü bəndinin ikinci və üçüncü cümlələri tətbiq olunur. Həmin vəsait köçürüldüyü halda sifarişçi ilə 2 (iki) nüsxədə qoşulma müqaviləsi bağlanılır, qoşulma müqaviləsi kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim edilir və müvafiq sistem operatoru tərəfindən həmin gün Sistemə yerləşdirilir. Müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsi texniki şərtlər və qaz təchizatı layihəsinin hazırlanması üçün müvafiq sistem operatoruna müvafiq sənədlərlə müraciət edir. Müvafiq sistem operatoru bu Qaydaların 54.2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda 20 (iyirmi) gün müddətində texniki şərtləri və qaz təchizatı layihəsini hazırlayır. Sənədlərin hazırlanması prosesində tikinti obyektinə yerində baxış zamanı sifarişçinin cəlb edilməsi nəzərdə tutulmur.

54.8. Bu Qaydaların 54.2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda müvafiq sistem operatoru tərəfindən texniki şərtlər və qaz təchizatı layihəsi bu Qaydaların 54.11-ci bəndində nəzərdə tutulmuş qaydada razılaşdırıldıqdan və xidmət nöqtələrindəki müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsinə təqdim olunduqdan sonra müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsi tərəfindən həmin gün sifarişçiyə məlumat verilir. Texniki şərtlər və bu Qaydaların 54.2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda qaz təchizatı layihəsi xidmət nöqtələri vasitəsilə kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim edilir və ya Sistemə yüklənir.

54.9. Qoşulma müqaviləsi və onun tərkib hissəsi olan texniki şərtlər bu Qaydaların 4 nömrəli əlavəsi, qoşulma aktı isə bu Qaydaların 6 nömrəli əlavəsi ilə müəyyən edilən formada tərtib edilir.

54.10. Qaz təchizatı layihəsinin hazırlanmasının podratçı tərəfindən həyata keçiriləcəyi hallarda sifarişçi bu Qaydaların 54.4-cü bəndinə uyğun olaraq texniki şərtləri əldə etdikdən sonra tikinti obyektinə qaz xətlərinin çəkilməsi üçün optimal trassanın (yolun) layihəsinin və həmin trassa (yol) üzrə rəyi tələb olunan orqanların (qurumların) siyahısının bu Qaydaların 7 nömrəli əlavəsində nəzərdə tutulan siyahı əsasında müəyyənləşdirilərək 3 (üç) gün müddətində hazırlanması üçün Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin razılığı ilə "Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 29 iyun tarixli 392-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 4 sentyabr tarixli 695 nömrəli Fərmanının 4.7-1.1-ci bəndinə uyğun olaraq dövlət

əhəmiyyətli tikinti obyektlərinə münasibətdə və Bakı şəhərinin və "Azərbaycan Respublikasında iqtisadi rayonların yeni bölgüsü haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 7 iyul tarixli 1386 nömrəli Fərmanının 1.6-cı və 1.13-cü bəndləri ilə müəyyən edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının əhatə etdiyi şəhər və rayonların inzibati ərazisi üzrə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinə, sərəncamına verilmiş torpaq sahəsində sərəncamında olduğu müddətdə həyata keçirilən şəhərsalma fəaliyyətinə münasibətdə Azərbaycan Respublikasının Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyinə, digər hallarda isə müvafiq yerli icra hakimiyyəti orqanına yazılı müraciət edir. Sifarişçi tikinti obyektinə təbii qazın verilməsi üçün seçilən trassa (yol) üzrə rəyi tələb olunan orqanların (qurumların) dairəsi müəyyən edildiyi gün həmin orqanlara (qurumlara) yazılı müraciət edir və bu halda rəyi tələb olunan orqanlar (qurumlar) tərəfindən bu Qaydaların 54.6-cı bəndində qeyd edilən tələblərə riayət olunur.

54.11. Sənaye qaz qurğularına münasibətdə qaz təchizatı layihəsi müvafiq sistem operatoru tərəfindən hazırlandıqdan sonra razılaşdırılması üçün Sistem vasitəsilə Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinə, qaz təchizatı layihəsi sifarişçinin seçdiyi podratçı tərəfindən hazırlandıqda isə sifarişçi tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyinə və müvafiq sistem operatoruna təqdim edilir. Həmin orqanlar (qurumlar) tərəfindən 3 (üç) gün müddətində münasibət bildirilmədikdə, qaz təchizatı layihəsi razılaşdırılmış hesab olunur. Həmin qurumların rəyləri əsasında müvafiq olaraq müvafiq sistem operatoru, podratçı və ya sifarişçi tərəfindən qaz təchizatı layihəsində 3 (üç) gün müddətində müvafiq dəyişikliklər edildikdən sonra bu bəndin tələblərinə uyğun olaraq qaz təchizatı layihəsi yenidən razılaşdırılır. Layihəyə dair bütün iradlar ilkin rəydə bildirilməlidir. Layihənin təkrar razılaşdırılması prosesində yalnız ilkin rəydə bildirilən iradların aradan qaldırılması vəziyyəti yoxlanılır. Müvafiq sistem operatoru və ya sifarişçi tərəfindən həmin qurumların ilkin rəyləri tam nəzərə alındığı halda yeni rəy bildirilə bilməz.

54.12. Tikinti obyektindən və ya tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) torpaq sahəsindən qaz şəbəkələrinə qoşulma nöqtəsində qaz xətlərinin çəkilməsi və digər tikinti-quraşdırma işləri müvafiq sistem operatoru tərəfindən həyata keçirildikdə, müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsi tərəfindən müvafiq sistem operatorunun hazırladığı smeta sənədlərinə əsasən, tikinti-quraşdırma işləri üçün tələb olunan məbləğ barədə bildiriş Sistemə daxil edilir və SMS-lə sifarişçinin mobil telefon nömrəsinə göndərilir. Həmin işlər texniki şərtlərə və qaz təchizatı layihəsinə əsasən, qoşulma müqaviləsində göstərilən müddətdə və bildirişdə əks olunan vəsait sifarişçi tərəfindən müvafiq sistem operatorunun bank hesabına köçürüldükdən sonra yerinə yetirilir. Sifarişçi bildirişə əsasən tikinti-quraşdırma işləri üçün tələb olunan məbləği Sistemə vasitəsilə müvafiq sistem operatorunun bank hesabına köçürür, vəsaitin köçürülməsini təsdiq edən sənəd barədə məlumatı Sistemə daxil edir və ya Sistemə daxil edilməsi məqsədilə müvafiq sistem operatorunun nümayəndəsinə təqdim edir.

54.13. Qaz təchizatı layihəsinin hazırlanması, həmçinin qaz xətlərinin çəkilməsi və digər tikinti-quraşdırma işləri podratçı tərəfindən yerinə yetirildikdən sonra sifarişçi müvafiq sistem operatoruna bu barədə kağız daşıyıcıda məlumat verir və ya həmin məlumatı Sistemə yerləşdirir.

54.14. Sənaye qaz qurğularına münasibətdə bu Qaydaların 54.12-ci və 54.13-cü bəndlərində nəzərdə tutulmuş işlər yerinə yetirildikdən, habelə sifarişçi

tərəfindən tikinti obyektində qaz xətləri çəkildikdən və sənaye qaz qurğuları quraşdırıldıqdan sonra 5 (beş) gün müddətində Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin, Tənzimləyicinin, bu işlər podratçı tərəfindən yerinə yetirildiyi halda isə həmçinin həmin podratçının və müvafiq sistem operatorunun nümayəndələrindən ibarət işçi komissiyası tərəfindən sifarişçinin iştirakı ilə görülən işlərə baxış keçirilir və tikinti-quraşdırma işlərinin texniki şərtlərə, qaz təchizatı layihəsinə və tikinti norma və qaydalarına uyğun yerinə yetirilməsi müəyyən edildiyi halda, sənaye qaz qurğuları istismara qəbul edilir (aktla rəsmiləşdirilir) və tikinti obyektinin qaz xətlərinin müvafiq sistem operatoru tərəfindən qaz şəbəkələrinə fiziki qoşulması təmin edilir.

54.15. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2025-ci il 21 may tarixli 163 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Təhlükə potensialı obyektlərin vahid dövlət reyestrinin aparılması Qaydası”nın tələblərinə uyğun olaraq qaz şəbəkələrinə qoşulan təhlükə potensialı obyektlər kateqoriyasına aid olan tikinti obyektləri təhlükə potensialı obyektlərin dövlət reyestrində qeydiyyatdan keçirilir.

54.16. Tənzimləyici tərəfindən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 16 iyul tarixli 204 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Elektrik və istilik enerjisi, habelə qaz təchizatı sahəsində nəzarətin həyata keçirilməsi Qaydası”nın tələblərinə uyğun olaraq sənaye qaz qurğusunun istismarına icazə vermək üçün həmin qurğulara texniki baxış keçirilərək sənaye qaz qurğusunun istismarına icazə verilir, sifarişçi ilə müvafiq sistem operatoru arasında 2 (iki) nüsxədə qoşulma aktı imzalanır və həmin sənədlər Sistemə yerləşdirilir, kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim edilir.

54.17. Qanunun 1.1.22-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qazdan istifadə qaydalarına uyğun olaraq sifarişçi ilə qaz satıcısı arasında qazın alqı-satqı müqaviləsi bağlandıqdan və Sistem vasitəsilə müvafiq sistem operatoruna təqdim edildikdən sonra müvafiq sistem operatoru tərəfindən tikinti obyektinə qazın verilməsi təmin edilir.

54.18. Sənaye qaz qurğularının texniki pasport göstəricilərinə uyğun normal və davamlı işinin təmin edilməsi üçün “Lisenzialar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa 1 nömrəli əlavədə qeyd olunmuş təhlükə potensialı obyektlərdə istismar olunan avadanlığın və texniki qurğuların diaqnostikası və digər texniki yoxlamaların keçirilməsi lisenziyasına malik olan fiziki və ya hüquqi şəxslər tərəfindən buraxılış-sazlama və rejim-sazlama işləri aparılır. Buraxılış-sazlama və rejim-sazlama işlərinin yekununa dair sazlama təşkilatı tərəfindən müvafiq akt tərtib olunur.

54.19. Məişət qaz qurğularına münasibətdə bu Qaydaların 54.12-ci və 54.13-cü bəndlərində nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilməsinin başa çatdırıldığı gün məişət qaz qurğusunun istismara qəbulu üçün məişət qaz qurğusu müvafiq sistem operatoru tərəfindən sınaqdan keçirilir, sifarişçinin (bu işlərin podratçı tərəfindən həyata keçirildiyi hallarda, habelə podratçının) və müvafiq sistem operatorunun nümayəndələrinin iştirakı ilə görülən işlərə baxış keçirilir və tikinti-quraşdırma işlərinin texniki şərtlərə, qaz təchizatı layihəsinə və şəhərsalma və tikintiyə dair normativ sənədlərinə uyğun yerinə yetirilməsi müəyyən edildiyi halda sifarişçi ilə müvafiq sistem operatoru arasında 2 (iki) nüsxədə qoşulma aktı imzalanır, Sistemə yerləşdirilir və kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim edilir.

54.20. Qanunun 1.1.22-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qazdan istifadə qaydalarına uyğun olaraq pərakəndə satıcı istehlakçıya təkrarlanmayan fərdi istehlakçı kodu verir və sifarişçi ilə pərakəndə satıcı arasında qazın alqı-satqı müqaviləsi bağlandıqdan və Sistem vasitəsilə müvafiq sistem operatoruna təqdim

edildikdən sonra müvafiq sistem operatoru tərəfindən tikinti obyektinə qazın verilməsini təmin edir.

54.21. Bu Qaydaların 54.19-cu bəndinə uyğun olaraq qoşulma aktı imzalandığı halda, pərakəndə satıcı tərəfindən qazın alqı-satqı müqaviləsinin bağlanılmasından imtina edilə bilməz.

54.22. Bu Qaydaların 54.14-cü və 54.19-cu bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallarda baxış keçirilərkən qaz xətlərinin çəkilməsi və digər tikinti-quraşdırma işlərinin texniki şərtlərə, qaz təchizati layihəsinə və şəhərsalma və tikintiye dair normativ sənədlərinə uyğun aparılmadığı müəyyən olunduqda, bu barədə bu Qaydaların 54.14-cü bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi və Tənzimləyici tərəfindən sifarişçiyə və tikinti-quraşdırma işlərini yerinə yetirən podratçıya, bu işlər müvafiq sistem operatoru tərəfindən yerinə yetirildikdə isə müvafiq sistem operatoruna, bu Qaydaların 54.19-cu bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda isə müvafiq sistem operatoru tərəfindən sifarişçiyə və podratçıya 2 (iki) gün müddətində aradan qaldırılmalı çatışmazlıqlar göstərilməklə əsaslandırılmış cavab verilir.

54.23. Sifarişçi tikinti-quraşdırma işlərini yerinə yetirən podratçı və ya müvafiq sistem operatoru 2 (iki) gün müddətində bu Qaydaların 54.22-ci bəndinə uyğun olaraq verilən cavabda göstərilmiş çatışmazlıqları aradan qaldırır və görülən işlərə bu Qaydaların 54.14-cü və 54.19-cu bəndlərinə uyğun olaraq yenidən baxış keçirilir.

54.24. Sifarişçi, tikinti-quraşdırma işlərini yerinə yetirən podratçı və ya müvafiq sistem operatoru göstərilən çatışmazlıqlarla razılaşmadıqda bununla bağlı inzibati və məhkəmə qaydasında şikayət edə bilər.

54.25. Qaz təchizati sisteminin layihələndirilməsi zamanı texniki şərtlərin tələblərindən kənara çıxma zərurəti yarandıqda, bu kənara çıxmaların müvafiq sistem operatoru ilə razılaşdırılması üçün sifarişçi kənara çıxma zərurəti yaradan səbəblərə dair əsaslandırılmış məlumatlar qeyd edilmiş ərizə ilə müvafiq sistem operatoru və ya xidmət nöqtələrinə müraciət edir. Müvafiq sistem operatoru 2 (iki) gün müddətində sifarişçi tərəfindən təqdim edilmiş kənara çıxma zərurətinə dair məlumatlar əsaslı hesab edildikdə, texniki şərtlərdə müvafiq dəyişikliklər edilməsi barədə və ya texniki şərtlərin qüvvədə saxlanması barədə qərar qəbul edir.

55. Qaz təchizati sistemində balanslaşdırmanın məqsədi, subyektləri və əməliyyat limitləri

55.1. Qaz təchizati sistemində balanslaşdırmanın məqsədi aşağıdakılardır:

55.1.1. qaz təchizati sisteminin texnoloji sabitliyinin təmin edilməsi;

55.1.2. qaz axınlarının təhlükəsiz və proqnozlaşdırılan rejimdə idarə olunması;

55.1.3. qaz təchizatının fasiləsizliyinin təmin edilməsi;

55.1.4. dispetçer idarəetməsi üçün operativ qərarvermənin təmin edilməsi.

55.2. Balanslaşdırma prosesində qaz təchizati subyektləri iştirak edirlər.

55.3. Qaz nəqli sistem operatoru balanslaşdırma üzrə aşağıdakılara nəzarəti həyata keçirir:

55.3.1. balanslaşdırma tədbirlərinin planlaşdırılması;

55.3.2. qaz axınlarının tənzimlənməsi;

55.3.3. əməliyyat limitlərinə riayət olunması.

55.4. Digər qaz təchizatı subyektləri balanslaşdırma məqsədilə qaz nəqli sistem operatorunun qanuni göstərişlərinə əməl etməli, tələb olunan texniki və kommertiya məlumatlarını vaxtında təqdim etməlidirlər.

55.5. Qaz təchizatı sistemində əməliyyat limitləri aşağıdakılar nəzərə alınmaqla müəyyən edilməlidir:

- 55.5.1. texnoloji təhlükəsizlik tələbləri;
- 55.5.2. şəbəkələrin buraxılış qabiliyyəti;
- 55.5.3. qaz saxlanma obyektlərinin imkanları.

56. Qeyri-balansın müəyyən edilməsi və tənzimlənməsi

56.1. Qeyri-balans ölçmə və uçot məlumatları əsasında müəyyən edilir və dispetçer idarəetməsi vasitəsilə operativ qiymətləndirilir.

56.2. Qeyri-balansın tənzimlənməsi məqsədilə qaz nəqli sistem operatoru aşağıdakıları həyata keçirilməlidir:

- 56.2.1. qazın nəqli şəbəkəsinə əlavə qazın verilməsi;
- 56.2.2. izafi qaz həcmələrinin qazın nəqli şəbəkəsindən götürülməsi;
- 56.2.3. qaz saxlanma obyektlərinin imkanlarından istifadə.

56.3. Qeyri-balansın azaldılması üzrə tədbirlər qaz təchizatı sisteminin təhlükəsizliyini və istehlakçılardan maraqlarını təmin etməlidir.

56.4. Müvafiq dövr ərzində qazpaylayıcı şəbəkədən paylanılan və nəql edilən qazın həcmi, habelə qazpaylayıcı şəbəkədə qazın faktiki itkiləri və texnoloji itkilərin həcmi, qazın qazpaylayıcı şəbəkəyə daxil olmasından artıq olmamalıdır.

56.5. Qazpaylayıcı şəbəkədə hər ay və ya təqvim ilinin sonunda qeyri-balansın qarşısını almaq və məişət istehlakçılarının istehlak etdiyi qaz həcmələrinin hər ayın 1-ci günündə eyni zamanda qeyd edilə bilinməməsi ilə əlaqədar, qazpaylayıcı şəbəkənin kommertiya balanslaşdırılması aşağıdakı qaydada müəyyən edilir:

56.5.1. Qazpaylayıcı sistem operatoru ayın və təqvim ilinin yekunlarına əsasən, qaz nəqli sistemi operatoru və qazpaylayıcı məntəqələr ilə qazpaylayıcı şəbəkəyə bağlı olan və qazpaylayıcı şəbəkəyə qaz ötürən digər əlaqədar sistem operatorları (nəql, saxlama) ilə tərtib edilmiş təbii qazın qəbul-təslim aktları əsasında, müəyyən edilmiş dövrdə qaz paylanması sistemə daxil olan təbii qazın ümumi həcmi formalaşdırır;

56.5.2. Qazpaylayıcı sistem operatoru ayın və təqvim ilinin yekunlarına əsasən, qazpaylayıcı şəbəkədən qaz alan bitişik qazpaylayıcı stansiya operatorları ilə tərtib edilmiş qazın qəbul-təslim aktları əsasında müəyyən edilmiş dövrdə verilmiş qazın ümumi həcmi formalaşdırır;

56.5.3. Qazpaylayıcı sistem operatoru ayın və təqvim ilinin yekunlarına əsasən, qaz nəqli sistem operatoru ilə tərtib edilmiş qazın qəbul-təslim aktları əsasında, müəyyən edilmiş dövrdə qaz nəqli sistem operatoru tərəfindən verilmiş qazın ümumi həcmi formalaşdırır;

56.5.4. Qazpaylayıcı sistem operatoru ayın və təqvim ilinin yekunlarına əsasən, qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulan istehlakçılara paylanılan qazın ümumi həcmi formalaşdırır.

57. Balanslaşdırmada qazın saxlanması

57.1. Qaz saxlanma obyektlərində qazın vurulması və götürülməsi balanslaşdırma planlarına və əməliyyat limitlərinə uyğun həyata keçirilməlidir.

57.2. Qaz saxlanma obyektlərinin istismarı qaz nəqli sistem operatorunun balanslaşdırma üzrə göstərişləri ilə uzlaşdırılmalıdır.

57.3. Balanslaşdırma prosesində istifadə olunan ölçmə, uçot və əməliyyat məlumatları vaxtında və dəqiq formada toplanmalı və emal edilməlidir.

57.4. Qaz təchizatı subyektləri balanslaşdırma üzrə tələb olunan məlumatları müəyyən edilmiş qaydada qaz nəqli sistem operatoruna təqdim etməlidirlər.

57.5. Balanslaşdırma üzrə hesabatlarda planlaşdırılmış və faktiki qaz həcmi, qeyri-balans halları, görülmüş tənzimlənmə tədbirləri əks etdirilməlidir.

57.6. Qaz təchizatı subyektləri balanslaşdırma prosesində qəbul edilmiş qərarları və verilmiş göstərişləri icra etməlidir.

58. Qaz sayğaclarının quraşdırılması və istismarı tələbləri

58.1. Qaz təchizatı subyektləri arasında, habelə müvafiq sistem operatoru və istehlakçı arasında balans mənsubiyyəti sərhədində qazın sərfinə görə hesablaşma aparılması üçün tikinti obyektinin qaz təchizatı layihəsinə əsasən və “Ölçmələrin vəhdətinin təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq tipi təsdiq edilmiş və yoxlamadan keçmiş qaz sayğacları quraşdırılmalıdır.

58.2. İstehlakçıların ağıllı sayğaclarla təchiz edilməsi “Enerji resurslarından səmərəli istifadə və enerji effektivliyi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 11-ci maddəsinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

58.3. Tipi təsdiq edilməyən və “Uyğunluğun qiymətləndirilməsi sahəsində akkreditasiya haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən akkreditasiya edilmiş uyğunluğu qiymətləndirən qurumlar (bundan sonra – akkreditasiya edilmiş uyğunluğu qiymətləndirən qurumlar) tərəfindən yoxlamadan keçirilməyən qaz sayğaclarının quraşdırılması və istismarı qadağandır.

58.4. Məişət istehlakçılarının məişət qaz qurğuları quraşdırılan və texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş ümumi saatlıq buraxılış qaz həcmi saatda 10 kubmetrədək olan tikinti obyektləri üçün sayğaclar müvafiq sistem operatorunun vəsaiti hesabına, digər istehlakçılar üçün isə sayğaclar istehlakçının vəsaiti hesabına müvafiq sistem operatoru tərəfindən təchiz edilir, quraşdırılır və dəyişdirilir.

58.5. Qaz sayğacları akkreditasiya edilmiş uyğunluğu qiymətləndirən qurumlar tərəfindən “Ölçmələrin vəhdətinin təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğun olaraq istismara verilənədək və təmirdən sonra ilkin yoxlamadan, istismar prosesində isə dövrü yoxlamadan keçirilməlidir.

58.6. Qaz sayğaclarının növbəti dövrü yoxlanılması onların tipi təsdiq edilərkən müəyyən edilən yoxlamalararası intervala uyğun olaraq akkreditasiya edilmiş uyğunluğu qiymətləndirən qurumlar tərəfindən həyata keçirilir.

58.7. Məişət istehlakçılarının məişət qaz qurğuları quraşdırılan və texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş ümumi saatlıq buraxılış qaz həcmi saatda 10 kubmetrədək olan tikinti obyektləri üçün qaz sayğaclarının dövrü yoxlanılması müvafiq sistem operatorunun vəsaiti hesabına keçirilir. İstehlakçının arzusu ilə qaz sayğacının dövrü yoxlamadan keçirilməsinə görə istehlakçı vəsait ödəməlidir.

58.8. Məişət istehlakçılarının məişət qaz qurğuları quraşdırılan və texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş ümumi saatlıq buraxılış qaz həcmi saatda 10 kubmetrədək olan tikinti obyektlərinin qaz sayğacları istisna olmaqla, qüsurla işlədiyi məlum olan, habelə tipi təsdiq edilərkən müəyyən edilmiş yoxlamalararası intervala uyğun istismar prosesində dövrü yoxlamadan keçirilməli olan qaz sayğaclarının çıxarılması, dövrü yoxlamadan keçirilməsi və yoxlamadan sonra həmin sayğacın və yaxud yeni sayğacın quraşdırılması istehlakçının vəsaiti hesabına müvafiq sistem operatoru tərəfindən həyata keçirilməlidir.

58.9. Dövrü yoxlama müddəti bitmiş və ya qüsurla işlədiyi məlum olan qaz sayğacının çıxarılmasını təmin edən müvafiq sistem operatorunun səlahiyyətli nümayəndələrinə istehlakçı tərəfindən lazımi şərait yaradılmalıdır.

58.10. Qaz sayğaclarının üzərində Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il 16 dekabr tarixli 394 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Ölçmə vasitələrinin yoxlanılması Qaydası və yoxlama nişanına dair tələblər"ə uyğun olaraq vurulmuş yoxlama nişanı və müvafiq sistem operatorunun sayğacın işlək vəziyyətdə olduğunu təsdiq edən plombu olmalıdır.

58.11. Qaz sayğaclarının üzərində olan plomblar kənar müdaxilələrdən qorunmaq üçün müvafiq örtüklə örtülməli (məişət qaz qurğuları quraşdırılan və texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş ümumi saatlıq buraxılış qaz həcmi saatda 10 kubmetrədək olan tikinti obyektlərinin qaz sayğacları müvafiq sistem operatoru tərəfindən) və sayğac göstəricisinə sərbəst şəkildə baxılmasına imkan olmalıdır.

58.12. Məişət istehlakçılarının məişət qaz qurğuları quraşdırılan və texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş ümumi saatlıq buraxılış qaz həcmi saatda 10 kubmetrədək olan tikinti obyektləri üçün qaz sayğaclarının işlək vəziyyətdə saxlanılmasına görə cavabdehliyi müvafiq sistem operatoru, digər istehlakçıların qaz sayğaclarının işlək vəziyyətdə saxlanılmasına görə cavabdehliyi isə özləri daşıyırlar. Yaşayış binalarının mənzillərində və yaşayış evlərinin daxilində quraşdırılmış qaz sayğaclarının işlək vəziyyətdə saxlanılmasına və üzərindəki plombların qorunmasına görə cavabdehliyi məişət qaz qurğularını istifadə edən məişət istehlakçıları daşıyırlar.

58.13. Qeyri-məişət istehlakçıların qaz sayğacları dövrü yoxlanılması üçün müvafiq sistem operatoru tərəfindən çıxarıldıqda (götürüldükdə) qaz sayğacının olmadığı müddət ərzində qazın verilməsi dayandırılmır və 2 (iki) aydan çox olmayan müddətə qaz təminatı dəmir ötürücü vasitəsilə (birbaşa) və ya müvəqqəti qaz sayğacı quraşdırılmaqla bərpa edilir.

58.14. Məişət istehlakçıların məişət qaz qurğuları quraşdırılan və texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş ümumi saatlıq buraxılış qaz həcmi saatda 10 kubmetrədək olan tikinti obyektləri üçün qaz sayğaclarının müvafiq sistem operatoru tərəfindən dövrü yoxlamadan keçirilməsi üçün çıxarıldıqda (götürüldükdə) 20 (iyirmi), digər istehlakçıların qaz sayğacları isə 10 (on) gündən gec olmayaraq akkreditasiya edilmiş uyğunluğu qiymətləndirən qurumlara təqdim edilməlidir.

58.15. Akkreditasiya edilmiş uyğunluğu qiymətləndirən qurumlara təqdim edilməsi məqsədilə bu Qaydaların 58.14-cü bəndinə uyğun olaraq çıxarılan qaz sayğacları 2 (iki) aydan çox olmayan müddətdə təmir edilərək ilkin yoxlamadan keçirilməli və quraşdırılmalıdır. Qaz sayğacını təmir etmək mümkün olmadıqda bu Qaydaların 58.4-cü bəndinə uyğun olaraq yeni qaz sayğacının quraşdırılması təmin edilməlidir.

58.16. Qaz sayğaclarının quraşdırılması işləri tikinti obyektlərinin qaz təchizatına dair layihə sənədinin, şəhərsalma və tikintiyə dair normativ sənədlərin və Qanunun 24.7-ci maddəsində nəzərdə tutulan qaz təchizatı obyektlərində təhlükəsizlik qaydalarının tələblərinə uyğun həyata keçirilir.

58.17. Qaz sayğacı tikinti obyektinin qaz təchizatı layihəsi ilə müəyyən edilmiş yerdə (nöqtədə) quraşdırılmalıdır.

58.18. Qaz sayğaclarının istismarı prosesində istehlakçılara aşağıdakılar qadağandır:

58.18.1. qaz sayğacının üzərində olan plombları zədələmək və ya qırmaq;

58.18.2. qaz sayğacının hesablayıcı mexanizminin dayandırılması və ya sıradan çıxarılması məqsədilə kənar əşyalardan və ya vasitələrdən istifadə etmək;

58.18.3. qaz sayğacını quraşdırıldığı yerdən çıxarmaq (sökmək) və ya quraşdırıldığı yeri dəyişdirmək;

58.18.4. qaz sayğacının işlək vəziyyətdə olmasına maneə törədəcək və ya onun zədələnməsinə səbəb olacaq digər hərəkətləri etmək.

58.19. Qaz sayğacının sərfiyyat yükləmə kartı itirildikdə və ya zədələndikdə kartın yenisi ilə əvəzlənməsi (dəyişdirilməsi) istehlakçının vəsaiti hesabına aparılır. Bu halda əvvəlki yükləmə kartında istifadə olunmamış sərfiyyat göstəriciləri yeni veriləcək kartın balansına köçürülür.

58.20. Qaz sayğaclarının istismarı prosesində istehlakçılar tərəfindən sayğacda texniki nasazlıqlar aşkar edildikdə bu barədə dərhal "qaynar xətt" əlaqə mərkəzi vasitəsilə qaz satıcısına və ya tikinti obyektinin qoşulduğu qaz şəbəkələrindən asılı olaraq müvafiq sistem operatoruna məlumat verilməlidir.

58.21. Məişət istehlakçılarının məişət qaz qurğuları quraşdırılan və texniki şərtlərlə müəyyən edilmiş ümumi saatlıq buraxılış qaz həcmi saatda 10 kubmetrədək olan tikinti obyektlərində məişət istehlakçılarının təqsiri olmadan zədələnmiş qaz sayğaclarının dəyişdirilməsi bu Qaydaların 58.4-cü bəndinə uyğun olaraq, zədələnmə məişət istehlakçısının təqsiri üzündən baş verdikdə isə istehlakçının vəsaiti hesabına müvafiq sistem operatoru tərəfindən həyata keçirilir.

58.22. İstehlakçının qaza olan tələbatında dəyişiklik baş verdikdə və bu zaman qaz sayğacının dəyişdirilməsinə əsaslandırılmış zərurət yarandıqda, qaz sayğacı bu Qaydaların 58.4-cü bəndinin tələblərinə uyğun olaraq dəyişdirilir.

59. Mübahisələrin danışıqlar yolu ilə həlli və məhkəməyə qədər nizama salınması

Bu Qaydaların tətbiqindən, o cümlədən qoşulma müqaviləsində razılaşdırılmalı müddəalardan irəli gələn mübahisələrin tərəflər arasında həll olunması mümkün olmadıqda bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuş öhdəliklərlə bağlı mübahisələr qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada həll edilir.

60. Məxfilik və konfidensiallıq

60.1. Bu Qaydalar əsasında məxfi məlumatların mübadiləsi "Dövlət sirri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənir.

60.2. Bu Qaydalara uyğun olaraq istifadəçilərdən və ya sistem operatorundan iş fəaliyyətləri (qazın saxlanması, nəqli, paylanması və satışı) haqqında mübadilə olunan

kommersiya sirrini təşkil edən məlumatlarla "Kommersiya sirri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq davranılır.

60.3. Bu Qaydalar əsasında mübadilə edilən konfidensial məlumat onun sahibinin razılığı olmadan üçüncü şəxslərə qanunvericiliyə uyğun olaraq ötürülə bilər.

61. Keçid müddəalar

61.1. Bu Qaydalara uyğun olaraq qazın nəqli, paylanması, saxlanması üzrə fəaliyyətlər 2027-ci il yanvarın 1-dək Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən, bu tarixdən sonra Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin tabeliyində olan ayrı-ayrı hüquqi şəxslər tərəfindən həyata keçirilir.

61.2. Bu Qaydalara uyğun olaraq qazın nəqli, qazın saxlanması, qazın nəqli şəbəkəsinə və qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulma xidmətlərinin qiymətləri (tarifləri) Qanunun qüvvəyə mindiyi gündən, qazın paylanması tarifi 2027-ci il yanvarın 1-dən 2028-ci il iyulun 1-dək Azərbaycan Respublikasının Tarif (qiymət) Şurası tərəfindən tənzimlənir.

61.3. Bu Qaydaların 61.2-ci bəndi nəzərə alınmaqla, Tənzimləyicinin səlahiyyətləri 2028-ci il iyulun 1-dək Enerji Məsələlərini Tənzimləmə Agentliyi qismində Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir.

**Qaz təchizatı subyektləri arasında qaz təchizatı sisteminin balans
mənsubiyyəti sərhədi barədə****AKT**

_____ şəhəri (rayonu) “ _____ ” _____ 20__ il

Biz, aşağıda imza edənlər:

_____ qaz təchizatı subyekti adından

_____ şəxsində və
(vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

_____ qaz təchizatı subyekti adından

_____ şəxsində
(vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

tərəflər arasında qaz təchizatı sisteminin balans mənsubiyyəti sərhədini aşağıdakı
kimi müəyyən edirik:

(qaz təchizatı sisteminin balans mənsubiyyəti sərhədi müəyyən olunmuş yer)

İmzalar:

(soyadı, adı)

(soyadı, adı)

M.Y.

M.Y.

**Sistem operatoru v  sifariŐci arasında qaz Őb k lərinin balans mənsubiyyəti
sərhədi barədə****AKT**

_____ Őh ri (rayonu) “_____” _____ 20__ il

Biz, aŐaĐıda imza edənlər:

_____ sistem operatoru adından

_____ Ő xsində v 
(vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

_____ müəssisəsi adından (və yaxud sifariŐci)

_____ Ő xsində
(vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

tərəflər arasında qaz Őb k lərinin balans mənsubiyyəti sərhədini aŐaĐıdakı kimi
müəyyən edirik:

_____ (qaz Őb k lərinin balans mənsubiyyəti sərhədi müəyyən olunmuŐ yer)

İmzalar:

(soyadı, adı)

(soyadı, adı)

M.Y.

M.Y.

**Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə məişət qaz qurğuları
quraşdırılan tikinti obyektlərinin mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə texnoloji
qoşulma müqaviləsi**

_____ şəhəri (rayonu) “ _____ ” _____ 20 ____ il

Biz, aşağıda imza edənlər:

sifarişçi _____ şəxsində və
(soyadı, adı, atasının adı)

qazpaylayıcı sistem operatoru adından _____

_____ şəxsində
(vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

tərəflər arasında qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulma müqaviləsi (bundan sonra –
Müqavilə) bağlanılır.

1. Müqavilənin şərtləri

1.1. Bu Müqavilə ilə qazpaylayıcı sistem operatoru qazpaylayıcı şəbəkənin qoşulma üçün hazırlığının və gücləndirilməsinin təmin edilməsi (layihələndirmə, tikinti, yenidənqurma) daxil olmaqla, sifarişçinin _____ ünvanında inşa edilmiş (inşa ediləcək) _____ tikinti obyektinin qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulması öhdəliyini öz üzərinə götürür.

1.2. Qoşulma nöqtəsi texniki şərtlərdə göstərilmişdir və sifarişçinin qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulması nəzərdə tutulan tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) ərazinin sərhədindən _____ metr məsafədə yerləşir.

1.3. Texniki şərtlər bu Müqavilənin ayrılmaz tərkib hissəsidir.

1.4. Texniki şərtlərin qüvvədə olma müddəti bu Müqavilənin bağlanıldığı tarixdən etibarən ____ ildir.

2. Tərəflərin öhdəlikləri

2.1. Qazpaylayıcı sistem operatorunun öhdəlikləri:

2.1.1. tikinti obyektindən və ya tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) torpaq sahəsindən qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulma nöqtəsinədək qaz xətlərinin çəkilməsini və digər tikinti-quraşdırma işlərini həyata keçirmək;

2.1.2. qaz xətlərinin çəkilməsi və digər tikinti-quraşdırma işlərinin yerinə yetirildiyi gün sifarişçi ilə 2 (iki) nüsxədə qoşulma aktı tərtib etmək, qazın alqı-satqı müqaviləsini bağlamaq, həmin sənədləri kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim etmək və həmin gün Elektron Hökumət İnformasiya Sisteminin xidmət kanalı üzərindən qazpaylayıcı sistem operatorunun informasiya sisteminə (Sistem) yerləşdirmək, o cümlədən texniki şərtləri və qaz təchizatı layihəsini həmin Sistemə yerləşdirmək və ya kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim etmək və qazın verilməsini təmin etmək.

2.2. Sifarişçinin öhdəliyi:

2.2.1. qazpaylayıcı sistem operatoru tərəfindən sifarişçinin qaz xətlərinin qazpaylayıcı şəbəkəyə fiziki qoşulması həyata keçirildikdən sonra qoşulma aktını imzalamaq.

3. Müqavilədə dəyişiklik edilməsi və Müqavilənin ləğv edilməsi şərtləri

3.1. Bu Müqavilədə tərəflərin yazılı razılığı ilə dəyişiklik edilə bilər.

3.2. Bu Müqavilə Mülki Məcəllədə nəzərdə tutulmuş əsaslarla tərəflərdən birinin tələbi ilə və ya tərəflərin qarşılıqlı razılığı ilə ləğv edilə bilər.

İmzalar:

Qazpaylayıcı sistem operatoru adından _____

Sifarişçi _____

“Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş
ərazilərdə məişət qaz qurğuları quraşdırılan tikinti
obyektlərinin mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə
texnoloji qoşulma müqaviləsi”nə
əlavə

TEXNİKİ ŞƏRTLƏR № _____

“ _____ ” _____ **20** ____ **il**

(texniki şərtləri alan fiziki şəxsin soyadı, adı, atasının adı, ünvanı;
hüquqi şəxsin adı, hüquqi ünvanı)

(müraciətin daxilolma nömrəsi və tarixi)

Sifarişçinin tikinti obyektinin qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulması

1. Tələb olunan saatlıq qaz həcmi _____

2. Qazın təzyiqi _____

3. Qoşulma nöqtəsi _____
(qazpaylayıcı şəbəkə, qazın ümumi buraxılış həcmının yuxarı həddi)

4. Uçot cihazları _____

Təsdiq edirəm:

Texniki şərti verən qazpaylayıcı sistem operatoru _____

(vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə (məişət qaz qurğuları quraşdırılan və mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulan tikinti obyektləri istisna olmaqla), habelə ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilməyən ərazilərdə tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulma müqaviləsi

_____ şəhəri (rayonu) “ _____ ” _____ 20 ____ il

Biz, aşağıda imza edənlər:

sifarişçi _____ şəxsində və
(soyadı, adı, atasının adı)

_____ sistem operatoru adından

_____ şəxsində
(vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

tərəflər arasında qaz şəbəkələrinə qoşulma Müqaviləsi bağlanılır.

1. Müqavilənin şərtləri

1.1. Bu Müqavilə ilə sistem operatoru adından qaz şəbəkələrinin qoşulma üçün hazırlığının və gücləndirilməsinin təmin edilməsi (layihələndirmə, tikinti, yenidənqurma) daxil olmaqla, sifarişçinin _____ ünvanında inşa edilmiş (inşa ediləcək) _____ tikinti obyektinin qaz şəbəkələrinə qoşulması öhdəliyini öz üzərinə götürür.

1.2. Qoşulma nöqtəsi texniki şərtlərdə göstərilmişdir və sifarişçinin qaz şəbəkələrinə qoşulması nəzərdə tutulan tikinti obyektinin yerləşdiyi (yerləşəcəyi) ərazinin sərhədindən _____ metr məsafədə yerləşir.

1.3. Texniki şərtlər bu Müqavilənin ayrılmaz tərkib hissəsidir.

1.4. Texniki şərtlərin qüvvədə olma müddəti bu Müqavilənin bağlanıldığı tarixdən etibarən ____ ildir.

2. Tərəflərin öhdəlikləri

2.1. Sistem operatorunun öhdəlikləri:

2.1.1. “Qaz təchizatı sistemə dair Qaydalar”ın (bundan sonra – Qaydalar) 54.7-ci və 54.12-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş hallarda bu Müqavilənin 2.2.2-ci yarımbəndində qeyd olunan müvafiq vəsait sistem operatorunun bank hesabına köçürüldükdən sonra - 20 (iyirmi) gün müddətində qaz təchizatı layihəsini hazırlamaq, _____ gün müddətində tikinti obyektindən və ya tikinti obyektinin yerləşdiyi və ya yerləşəcəyi torpaq sahəsindən qaz şəbəkələrinə qoşulma nöqtəsinədək qaz xətlərini çəkmək və tikinti-quraşdırma işlərini yerinə yetirmək;

2.1.2. qaz xətlərinin çəkilməsi və digər tikinti-quraşdırma işləri yerinə yetirildikdən sonra görülən işlərə baxış keçirilməsində iştirak etmək, qoşulma aktını, sifarişçi ilə qazın alqı-satqı müqaviləsini imzalamaq, həmin sənədləri Elektron Hökumət İnformasiya Sisteminin xidmət kanalı üzərindən müvafiq sistem operatorunun informasiya sistemə yerləşdirmək, kağız daşıyıcıda sifarişçiyə təqdim etmək və qazın verilməsini təmin etmək.

2.2. Sifarişçinin öhdəlikləri:

2.2.1. bu Müqavilədə nəzərdə tutulmuş öhdəlikləri yerinə yetirmək;

2.2.2. Qaydaların 54.7-ci bəndində nəzərdə tutulan hallarda qaz təchizatı layihəsinin hazırlanması üçün və 54.12-ci bəndində nəzərdə tutulmuş hallarda sistem operatoru tərəfindən hazırlanmış smeta sənədlərinə əsasən müəyyən edilmiş vəsaiti sistem operatorunun bank hesabına köçürmək;

2.2.3. Qaydaların 54.13-cü bəndində nəzərdə tutulmuş işləri yerinə yetirdikdən sonra sistem operatoruna bu barədə məlumat vermək;

2.2.4. görülən işlərə sistem operatoru tərəfindən baxış keçirilməsində iştirak etmək;

2.2.5. sistem operatoru tərəfindən sifarişçinin qaz xətlərinin qaz şəbəkələrinə fiziki qoşulması həyata keçirildikdən sonra qoşulma aktını imzalamaq.

3. Müqavilədə dəyişiklik edilməsi və Müqavilənin ləğv edilməsi şərtləri

3.1. Bu Müqavilədə tərəflərin yazılı razılığı ilə dəyişiklik edilə bilər.

3.2. Bu Müqavilə Mülki Məcəllədə nəzərdə tutulmuş əsaslarla tərəflərdən birinin tələbi ilə və ya tərəflərin qarşılıqlı razılığı ilə ləğv edilə bilər.

İmzalar:

Sistem operatoru adından _____

Sifarişçi _____

“Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə (məişət qaz qurğuları quraşdırılan və mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulan tikinti obyektləri istisna olmaqla), habelə ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilməyən ərazilərdə tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulma müqaviləsi”nə əlavə

TEXNİKİ ŞƏRTLƏR № _____

“ _____ ” _____ 20 ____ il

(texniki şərtləri alan fiziki şəxsin soyadı, adı, atasının adı, ünvanı;
hüquqi şəxsin adı, hüquqi ünvanı)

(müraciətin daxilolma nömrəsi və tarixi)

Sifarişçinin tikinti obyektinin qaz şəbəkələrinə qoşulması

1. Tələb olunan saatlıq qaz həcmi _____

2. Qazın təzyiqi _____

3. Qoşulma nöqtəsi _____
(qaz şəbəkələri, qazın ümumi buraxılış həcmnin yuxarı həddi)

4. Uçot cihazları _____

Təsdiq edirəm:

Texniki şərti verən sistem operatoru _____

(vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

** razi planlaŖdırılması sənədləri təsdiq edilmiŖ ərazilərdə m iŖ t qaz qurğuları
quraŖdırılan tikinti obyektlerinin mövcud qazpaylayıcı Ŗ b k y  qoŖulma****AKTI**

_____ Ŗ h ri (rayonu) “ _____ ” _____ 20 ____ il

Biz, aŖağıda imza edənlər:

1. Qazpaylayıcı sistem operatorunun nümayəndəsi _____

_____ (vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

2. SifariŖçi _____

_____ (soyadı, adı, atasının adı)

_____ (tikinti obyektinin yerl Ŗdiyi  nvan)

Qaz təchizatı layihəsi _____ N -si ilə _____ tarixində verilmiŖdir.

Tikinti obyektinin qazpaylayıcı Ŗ b k y  qoŖulmasına qərar verildi.

QoŖulma baŖa çatdırıldı _____ (tarix) _____ (saat)

İmzalar: _____ (soyadı, adı)

_____ (soyadı, adı)

_____ (soyadı, adı)

M.Y.

Ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilmiş ərazilərdə (məişət qaz qurğuları quraşdırılan və mövcud qazpaylayıcı şəbəkəyə qoşulan tikinti obyektləri istisna olmaqla), habelə ərazi planlaşdırılması sənədləri təsdiq edilməyən ərazilərdə tikinti obyektlərinin qaz şəbəkələrinə qoşulma

AKTI

_____şəhəri (rayonu) “ _____ ” _____ 20 ____ il

Biz, aşağıda imza edənlər:

1. Sistem operatorunun nümayəndəsi _____

_____ (vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı)

2. Sifarişçi _____

_____ (soyadı, adı, atasının adı)

_____ (tikinti obyektinin yerləşdiyi ünvan)

Ünvanında yerləşən tikinti obyektinə quraşdırılmış qaz qurğularına və çəkilməmiş qaz xətlərinə baxış keçirdik. Baxış zamanı qaz xətlərinin və qurğularının texniki şərtlərə, qaz təchizatı layihəsinə və şəhərsalma və tikintiye dair normativ sənədlərinə uyğun quraşdırıldığı, sayğaclarla təchiz edildiyi və qaz şəbəkələrinə qoşulmaq üçün hazır olduğu müəyyən edildi.

Qaz təchizatı layihəsi _____ №-si ilə _____ tarixində verilmişdir.

Tikinti obyektinin qaz şəbəkələrinə qoşulmasına qərar verildi.

Qoşulma başa çatdırıldı _____ (tarix) _____ (saat)

İmzalar:

_____ (soyadı, adı)

_____ (soyadı, adı)

_____ (soyadı, adı)

M.Y.

Trasın (yolun) razılaşdırılması ilə bağlı rəyinin alınması tələb olunan qurumların**SİYAHISI**

1. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi (bu siyahının 14-cü, 18-ci və 19-cu bəndlərində nəzərdə tutulanlar istisna olmaqla, qoruqların və abidələrin mühafizə zonalarının ərazisinə münasibətdə)
 2. Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
 3. Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi
 4. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi
 5. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Mühafizə Xidməti
 6. Azərbaycan Respublikasının Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti
 7. Azərbaycan Respublikasının Strateji Obyektlərin Mühafizəsi Dövlət Agentliyi
 8. Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi
 9. Müvafiq inzibati ərazi vahidi üzrə yerli icra hakimiyyəti orqanı
 10. Müvafiq inzibati ərazi vahidi üzrə yerli özünəidarəetmə orqanı
 11. Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi
 12. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti
 13. “Azəristiliktəchizat” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
 14. “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi (tabeliyindəki qoruqların və abidələrin mühafizə zonalarının ərazisinə münasibətdə)
 15. “Azərişiq” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
 16. “Azərenerji” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
 17. “Azərbaycan Dəmir Yolları” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
 18. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi (tabeliyindəki qoruqların və abidələrin mühafizə zonalarının ərazisinə münasibətdə)
 19. Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi (Şuşa şəhəri ərazisinə münasibətdə)
-